

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON GORAZDE
MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU,
KULTURU I SPORT

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
BOSNIAN-PODRINJE CANTON GORAZDE
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE,
CULTURE AND SPORT

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
БОСАНСКО-ПОДРИЊСКИ КАНТОН ГОРАЖДЕ
МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ,
КУЛТУРУ И СПОРТ

NASTAVNI PLAN PROGRAM za drugi razred devetogodišnje osnovne škole

Sadržaj

Nastavni plan za drugi razred devetogodišnje osnovne škole	2
Programi obaveznih nastavnih predmeta	3
Bosanski, Hrvatski, Srpski jezik i književnost.....	4
Matematika	19
Moja okolina	26
Muzička /Glazbena kultura	33
Likovna kultura	40
Tjelesni i zdravstveni odgoj	46

**NASTAVNI PLAN ZA DRUGI RAZRED DEVETOGODIŠNJE
OSNOVNE ŠKOLE**

REDNI BROJ	OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH SATI	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH SATI
1.	Bosanski, Hrvatski, Srpski jezik i književnost	4	140
2.	Matematika	3	105
3.	Moja okolina	3	105
4.	Muzička /Glazbena kultura	2	70
5.	Likovna kultura	2	70
6.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
	UKUPNO:	16	560
7.	Izborne-obavezajući predmeti: -Vjeronauka -Drugi predmet	2	70
	UKUPNO OPTEREĆENJE UČENIKA :	18	630

Nastavni predmet Bosanski, Hrvatski, Srpski jezik i književnost u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole sadrži ova područja:

**Početno čitanje i
pisanje**

J e z i k

gramatika
orthoepija
ortografija

K n j i ž e v n o

Medijska

Kultura izražavanja

I PODRUČJE: POČETNO ČITANJE I PISANJE

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE PSIHOMOTORIČKO		AFEKTIVNO PODRUČJE		PODRUČJE
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
Zna prepoznati glas /inicijalna, medijalna,finalna pozicija/ Zna šta je glas, a šta slovo Može pronaći slovo na početku u sredini,na kraju riječi Razlikuje riječi od rečenica Zna da bilo koji izbor i redoslijed riječi ne predstavlja rečenicu Zna uspostaviti logički sljed u nonsensnom iskazu Prepoznaže humor u govoru, razgovoru, tekstu Čita pravilno i razumije pročitano Unosi elemente izražajnosti u čitanje Zna pisana slova, piše ih pravilno	Čita riječi i rečenice napisane latiničnim pismom Razumije pročitano Može kazati šta je najvažnije u pročitanom sadržaju Uočava uzrok i posljedicu u ponašanju likova Zapaža pojedinosti u neposrednom okruženju,na slici Brzo i adekvatno reaguje na novo i nepoznato	Knjiga je vrijednost i bogatstvo Knjiga je vrijedna poštovanja Čitanje i znanje su važni Ono što znamo to i volimo Važno je da usvajamo vrijednosti koje obezbjeđuju opću dobrobit Važno je da naučimo dobro čitati-pa ćemo voljeti knjigu i cijeniti znanje Ko mnogo čita-mnogo i zna Samo oni koji znaju mogu uticati na razvoj zajednice Ljudi od znanja i poštenja su bogatstvo svakog društva	Prema saznanju Prema lijepom kazivanju Prema knjizi Prema pisanju Životu i radostima života, iskustvenim sadržajima Čitamo knjige ali ne učimo samo iz knjiga Prema stvaralaštvu i stvaralačkom izražavanju Prema zajednicama, njenoj dobrobiti, potreba da sebe i zajednicu predstavlja u najboljem svjetlu Zainteresiranost za dobrobit svakog čovjeka	Pravilno i spretno rukovanje priborom za pisanje Orijentacija u prostoru i pisanje pisanih slova velikih i malih u ograničenom prostoru Pravilno oblikovanje grafičke strukture slova linijama normalne debljine Koordinacija pokreta očiju i pokreta šake Izražavanje ideja, osjećanja i raspoloženja mimikom i govorom tijela

Početno čitanje

Usavršavanje tehnike čitanja :

- a) pravilnosti čitanja
- b) čitanje brzinom koja odgovara
brzini govora (uvažavati
individualne
osobenosti učenika)
(Vježbe vizuelne i akustičke identifikacije glasova-slova , riječi, zvukova
i usavršavanje preciznosti u diferencijaciji i imenovanju sadržaja koje
su vidjeli i čuli)
- c) Čitanje prirodnom jačinom glasa , vježbe disanja, razvijanje osjećaja za tempo i
samostalnosti u čitanju
- d) čitanje naglas i čitanje u sebi, individualno i horsko/zborni čitanje

Mogućnost analize i reprodukcije

Razumijevanje pročitanog sadržaja

- Rješavanje jednostavnijih zadataka radi provjere razumijevanja pročitanog
- * Vježbe reproduktivnog tipa (odgovori na detaljna i uopćena pitanja)
- * Vježbe koje podrazumijevaju rješavanje problemske situacije
- * Stvaralačka reprodukcija (dodavanje,izostavljanje pojedinosti)
- * Vježbe koje zahtijevaju uočavanje uzroka i posljedice
- * Razumijevanje poruke teksta posredstvom analize ponašanja likova
- * Razumijevanje poslovice, mudre izreke
- * Čitanje dramskog teksta, čitanje po ulogama, identifikacija s likom i preuzimanje
uloge lika

*Ilustriranje priče

Početno pisanje

*Predvježbe za pisanje pisanih slova

*Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma

*Pisanje pojedinačnih slova

*Povezivanje slova u strukture riječi

- Pisanje po uzoru
- Rečenice napisane štampanim slovima prepisujemo pisanim slovima
- Rečenice napisane pisanim slovima prepisujemo pisanim slovima
- Prepisivanje niza rečenica –teksta
- Pisanje riječi i rečenica uz ilustrirani sadržaj
- Pisanje rečenica uz ilustracije
- Vježbe dopunjavanja rečenica
- Slušam-pamtim-pišem
- Jezične igre:igre rasutim slovima , riječi s poremećenim slijedom slogova
- Leksički nizovi riječi (odaberite riječi koje volite, protumači zašto ste odabrali tu riječ, stvarajte rečenicu.
- Igre zajedničkog sastavljanja rečenica
- Vježbe pisanja primjenom diktata s komentarom i stvaralačkih diktata
- Vježbe usmjerene na estetsku stranu rukopisa

Usavršavanje tehnike i logike čitanja, usavršavanje tehnike pisanja

Uvođenje elemenata izražajnosti u čitanje

Vježbe usavršavanja estetske strane rukopisa

II PODRUČJE :

J E Z I K

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI					
Grammatika Pravogovor Pravopis	SPOZNAJNO PODRUČJE PSIHOMOTORIČKO		AFEKTIVNO PODRUČJE		PODRUČJE
	ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSORNOSTI	STAVOVI, VRHEDNOSTI	INTERESI	
	Glasovi i slova Riječi i značenje riječi /Glasovi-slova su u riječima/ Rečenice su sastavljene od riječi Šta izražavamo rečenicama? -Misli -Osjećanja Kako to činimo?	Pisanje ispravnih rečenica (u formalno gramatičkom smislu) Upostavljanje logičkog i gramatički ispravnog slijeda u nonsensnim iskazima	-Jezik kojim govorim kod kuće i u školi ima svoju ljepotu -Treba poznavati svoj maternji jezik -Važno je znati pravilno govoriti -Važno je vježbati pravilnu upotrebu riječi Jezik kojim govorim je jezik moga zavičaja	Interes prema elementarnim znanjima o maternjem jeziku i njegovim normama Prema jeziku zavičaja i prema standardnom književnom jeziku	Važan je formalno – pojmovni izgled pisanog rada, usklađenost misli, aktivnosti pisanja i sadržaj Svako je slovo važno za značenje riječi
	Izgovara pravilno glasove i riječi Osjeća razliku između svakodnevno upotrebljavanih riječi i biranih riječi i izraza -Veliko slovo na početku rečenice -Pisanje vlastitih imena :Kako pišemo imena ljudi i gradova i sela Pisanje naziva praznika, blagdana -Znaci interpunkcije tačka na kraju rečenice -Zna napisati pisana slova latinice pravilno ih povezuje u riječi ma bez obzira na poziciju u strukturi riječi	Pravilna artikulacija svih glasova Sposobnost izražavanja kratkim, jasnim,smislenim rečenicama Razlikuje rečenicu kao jedinstvenu misaonu cjelinu u pisanoj formi Upotreba velikog slova na početku rečenice i u pisanju vlastitih imena ljudi i u pisanju imena gradova i sela Interpunkcijski znaci: tačka na kraju rečenice i zarez u nabranjanju	Pravilan govor je važan za međusobno razumijevanje i komunikaciju Kultura govora je dio opće kulture Važno je da biramo riječi u skladu sa situacijom Osjećaj za tačnost urednost Važni su svi segmenti napisanog sadržaja pravilnost tačnost estetska strana	Potreba i interes da govoriti pravilno u svim situacijama i razvijanje potrebe da sluša,čuje i osjeti ljepotu riječi u maternjem jeziku Govor prilagođavamo sagovorniku i situacionom kontekstu Interes i želja prema postignuću u skladu s mogućnostima Ostvariti postignuće u skladu s programskim zahtjevima	Razlikovanje glasova, šumova tonova Pravilno disanje i izgovor Analiza i sinteza izgovorenog Usavršavanje tehnike pisanja i dalji rad na estetskoj strani rukopisa Pravilna percepcija i recepcija napisanog

JEZIK-PROGRAMSKI SADRŽAJI

U ovom su području sljedeće cjeline:

Rječnik
Gramatika / slovnica
Pravogovor (orthoepija)
Pravopis (ortografija)

U ovim se cjelinama nalaze sljedeći sadržaji :

Rečenica-riječ-slog;

Pisana slova latiničnog pisma

- pravilno pisanje pojedinačnih slova
- povezivanje slova u strukturu riječi
- razumijevanje napisanog;

Veliko početno slovo na početku i tačka na kraju rečenice;

Upotreba zareza u nabranjanju;

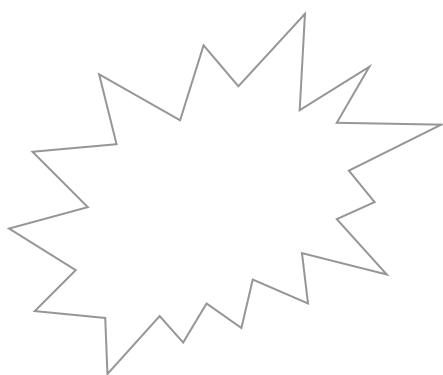
Veliko početno slovo u pisanju vlastitih imena ljudi ;

Veliko slovo u pisanju imena gradova i sela ;

Pisanje naziva praznika;

Skupovi je/ije u učestalim riječima;

Glasovi-slova č, ē dž, đ, h u izgovorenim , napisanim riječima.

III PODRUČJE : ČITANJE I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

PODRUČJE : INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	AFEKTIVNO PODRUČJE	INTERESI	PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNANJA	VRIJEDNOSTI	STAVOVI,		
Pravilno čita riječi rečenice kraći tekst Unosi elemente izražajnosti u čitanje iskaza, naglašava neke riječi, pravi pauze tamo gdje je potrebno) Razlikuje priču, pjesmu, igrokaz Zna šta je basna Zna o čemu se u tekstu govori Zapaža i razumije osnovne misli teksta bilo da da su pišećev stav ili stav lica Zna kazati nekoliko rečenica o priči Zna šta je u priči na početku, kako se priča razvijala i šta je na kraju Uočava likove u priči Razlikuje govor lica i pišećev govor	Uočavanje dijela i cjeline priče Sposobnost uočavanja pojedinosti u tekstu i imenovanja tih pojedinosti Otkrivanje značenja teksta Uočavanje mnogočinosti pjesničkog jezika Otkrivanje novih aspekata smisla teksta Sposobnost doživljavanja ljepote i dinamičnosti teksta Izražavanje doživljaja riječima Samostalna komunikacija s knjigom Uočavanje ljepote pjesničkog jezika impresija i izraz Razumijevanje značenje i pouke basne Počinje razlikovati dobro i loše u sadržajima medijske kulture	Doživljavanje radosti u samostalnom druženju s tekstom Stvaralaštvo kao ishod druženja s tekstom Vrijedno je sve ono što ima ličnu dimenziju Mislim, osjećam, stvaram Slobodna, lična komunikacija je kvalitetna komunikacija Izražavanje doživljaja na svoj originalan način: riječju pokretom muzikom zvukom tišinom Čitam da bih bolje pisao, pišem da bih čitao bolje i izražajnije Znanje je u funkciji kvalitetnijeg i punijeg života, života sa smislom	Ispoljava interes prema lijepom kazivanju Voli priče, pjesme igrokaze Prema potrebi razumijevanju drugog Prema traganju i otkriću Interesa prema sadržajima književnosti i medijske kulture Potreba da sazna više o životu, o sebi, okolini u kojoj živi i da sudjeluje u aktivnostima koje će poboljšati kvalitet života (da prepozna ljepotu u umjetničkom djelu, u cvijetu, u žuboru vode, ljudskom ponašanju, te da taj senzibilitet ispoljava u svakodnevnom životu i stvaralaštvu Zanimanje za različitost u stavu, ponašanju uvjerenju Biti tolerantan radi usmjerenosti prema zajedničkim civilizacijskim ciljevima	Pjesnička slika zvuk, pokret verbalni izraz Vidjeti, čuti dodirnuti osjetiti zamisliti izrazi riječima Prostor zvuk pokret boja igra riječ (kombinacija radi punoće doživljaja) Uživljavanje u situaciju, preuzimanje uloge lika, igranje uloga, izražavanje glumom Predstavljanje situacija i osjećanja neverbalnim znacima (pantomima) Poticanje dramske darovitosti

Čitanje i interpretacija književnog teksta / Programski sadržaji /

Razumijevanje i doživljavanje prozognog književnog teksta

-o čemu , ili o kome se govori u tekstu

-slijed događaja

-glavni događaj

-određivanje glavnog, najuzbudljivijeg, najljepšeg dijela priče (zapažanje, dojmovi)

-osobine likova (prepoznavanje i zauzimanje stava prema liku)

Pjesma: Uočavanje i doživljavanje osnovnog raspoloženja u pjesmi

Dramski tekst (igrokaz): pozorište-kazalište, gledalište, publika-gledatelji, pozornica, glumci

Medijska kultura

Crtani i lutkarski film

Televizijske emisije

Školska biblioteka

Književnoteorijski pojmovi :

(Orientacione naznake obima i dubine)

Priča – pjesma (prepoznavanje u toku rada i interpretacije na nastavnim satima)

U pričama čitamo o događajima i doživljajima , o životinjama ,pisci maštaju i pišu priče. Priču možemo prepričati . Možemo ilustrirati pročitano.Iz priče učimo o životu).U priči najčešće nema natprirodnih bića i čudesnih događanja .

Priča ima sadržaj.

Priča je ispričana određenim redom: ima početak, glavni dio i kraj.

Lik u priči i basni

Postoje glavni i sporedni likovi; O glavnom se liku najviše govori; Priča u nama izaziva **osjećanja**.

Čitajući priču mi doživljavamo radost tugu, bude nam lijepo, ugodno ili neugodno.

Doživljaj možemo izraziti riječima, pokretom ,crtežom, slikom, zvukom.

Basna je kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje,a ponekad i biljke i predmeti.Basna ima sadržaj i pouku.

Pjesma : Pjesmu čitamo, učimo napamet recitujemo. I pjesma u nama izaziva različita osjećanja .

Pjesmu ne prepričavamo.

Igrokaz : U igrokazu likovi razgovaraju na pozornici. Glumci predstavljaju likove **igrom** na pozornici prikazuju tekst. Prava pozornica postoji u pozorištu.

Gledalište,pozornica, publika-gledatelji (objašnjenja u kontekstu dramske radnje i realizacije dramskog teksta).

Medijska kultura (primarnou funkciji odgojnog djelovanja i edukacije za selektivan pristup sadržajima)

Crtani i lutkarski film (crtež ili lutka u funkciji pričanja prič ; oživljavanje neživog)

Televizijske emisije Poređenje izražajnih mogućnosti: film ima pokretnu sliku, riječ, zvuk, muziku televizija je moćna jer može pratiti i prenositi dešavanja u momentu kada se zbivaju, može emitovati različite vrste programa..

Školska biblioteka ima nezamjenjivo bogatstvo knjiga, u njima je znanje i odgovori na ono što ne znamo.

Književni tekstovi

Ahmet Hromadžić: Medeni
Enisa Osmančević-Ćurić: Za sretan put po dukat žut
Ivica Vanja Rorić: Bubamara
Bisera Alikadić: Štipaljke
Velimir Milošević: Nebeska crtanka
Šimo Ešić: Zašto volim svoju baku
Narodna priča: Vrana i vrč s vodom
Grigor Vitez: Zalazak sunca
Branko Čopić: Lijin oglas
Jadranka Čunčić: Strašan pas
Lisica i roda: Narodna basna
Kasim Deraković: Teče rijeka
Stanislav Femenić: Suza
Mirsad Bećirbašić: Naušnice od trešanja

Tekstovi za zajedničko čitanje ,analizu i kao poticaj literarnom i drugim vidovima stvaralaštva ,a **u funkciji pripreme za samostalno čitanje:**

Branko Čopić:Ježeva kućica
Sunčana Škrinjarić :Dućan kod svrake
Zehra Hubijar:Medin rođendan

IV PODRUČJE : KULTURA IZRAŽAVANJA

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE	PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE	
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
Priča može biti predstavljeni nizom slika ili jednom slikom Sadržaj predstavljen nizom slika ili jednom slikom možemo ispričati riječima Priča ima smislen sadržaj koji je rezultat verbalizacije sadržaja slike	Uočava da su rečenice međusobno povezuje smislom Uspostavlja logičku vezu u pričanju (početak,glavni dio,kraj) koristi u reprodukciji riječi koje nisu u tekstu pokazuje originalnost u izboru riječi	Spontano izražavanje a ne izražavanje po diktatu Čitanje obogaćuje rječnik, maštu i pomaže u boljem izražavanju mislii osjećanja Spontanost samostalnosti i sloboda u izražavanju kao kvalitet ličnog pristupa i kao pretpostavka literarnom stvaralaštву	Interes i potreba za izražavanje govorom Razvoj čitalačkih interesa i čitalačke kulture Prema senzibilitetu kazivanja i imaginaciji kao poticaju stvaralačkim vidovima izražavanja	Igra, aktivnost i gvorni izraz Prenošenje igre sa senzorno-motornog na verbalni,odnos o imaginativni plan Podvrgavanje govora zahtjevima igre,nonsensnim transformacijama-literarno stvaralašvo Opisujem na osnovu dodira Opisivanje na osnovu zvučnih efekata
Uočava da priča ima početak glavni dio i kraj priče Priču čitamo i prepričavamo (po detaljnim pitanjima)	Sposobnost zamišljanja i «vidjenja» pjesničkih slika Sposobnost izražavanja pravilnim,jasnim i skladnim rečenicama	Govorim kako osjećam Moj rad je vrijedan jer je samo moj, i zato je poseban	Prema prvim pokušajima literarnog izražavanja i stvaranja rečenicom. stihom bojom	Govor igrom i kroz igru Prikazivanje stanja i situacija pokretom Snalaženje u verbalnim igrama
Zna odabrati gledište koje je u skladu s njegovim stavom Služi se uspješno govorom u objašnjenju situacije, predmeta, radnje, pojave	Moći će pravilno lijepo i precizno izraziti misli Zapaziti Odabratibitno Utvrditi slijed Izraziti Može ispričati priču kao običan slijed događaja	Znam šta bi moglo izgledati bolje i ja to mogu poboljšati		Adekvatna i brza reakcija na pitalicu, zagonetku Zamisliti vidjeti čuti osjetiti izraziti

Programski sadržaji

Vježbe usmenog izražavanja

Situacioni i telefonski razgovor

Pričanje

Pričanje događaja predstavljenog nizom slika
sadržaj ↔ Pričanje događaja predstavljenog nizom slika
(odgovori na pitanja koja se odnose na
niza slika)
Pričanje sa stanovišta ličnog učešća
(Ja sam u priči) ↔ Dopunjavanje rečenica uzetih iz priče

Prepričavanje

Prepričavanje teksta na osnovu **detaljnih pitanja** ↔ **Odgovori na pitanja**

Opisivanje poznatih sadržaja

Opis predmeta (doživljavanje svim čulima i
izražavanje doživljaja riječima); Opisivanje kao
vježba izoštavanja percepcije i
izbora adekvatne riječi kao **oznake**) ↔ Pisanje rečenica o dragom predmetu
(Koji je to predmet? Kako izgleda?
(boja, veličina, od čega je napravljen)

Čestitka

Kako čestitati praznik ?

Kako čestitati rođendan, praznik ?
(igranje uloga ,ponašanje,
učitivost u obraćanju, uvažavanje
različitosti, poštivanje drugog)

Razglednica i pismo

Pisanje čestitke

Pravimo i pišemo čestitku

Pisanje razglednice i pisma

Znamo pisana slova –pišemo prvo malo pismo

Tematika: Neposredno i posredno dati sadržaji (događaji i doživljaji, književnost, sadržaji mašte).

Očekivani rezultati (ishodi učenja)

Učenik će posjedovati kvalitete određene odgojno-obrazovnim ciljevima za svako pojedino područje. Realizacija programskih sadržaja **nastavnog predmeta u cjelini** treba rezultirati sljedećim ishodima :

- Učenik će poznavati prvo pismo(latinicu, čitaće pravilno tekstove koji su njemu primjereni i brzinom koja odgovara običnom svakodnevnom usmenom govoru ;
- Učenik će razumjeti sadržaj pročitanog : moći će ispričati sadržaj pročitanog samostalno, ili uz neznatnu nastavnikovu pomoć;
- Poznavaće pisana slova latinice (moći će napisati slova, povezivati pravilno u strukture riječi i rečenica);
- Moći će odrediti početak i kraj rečenice na usmenoj i pisanoj razini;
- Moći će na kraju drugog razreda samostalno prepisati tekst obima 15-20 riječi (do 4 riječi u rečenici) ili napisati riječi,rečenice, tekstu formi diktata (objašnjеног i diktata s komentarom, stvaralačkog diktata, izbornog diktata);
- Uvažavaće pravopisne zahtjeve o pisanju velikog slova na početku rečenice, u pisanju vlastitih imena ljudi.Pisanje imena gradova i sela treba zasnivati na prepoznatljivim imenima u pojedinim sredinama (kriterij blizine i poznatosti);
- Moći će procijeniti šta je posebno važno u tekstu, a šta manje važno i kazati razloge za takav stav ,uočiti uzrok i posljedicu ;
- Prepoznavaće uspješno glavne i sporedne likove i njihove osobine, imenovaće te osobine na razini dobrog i lošeg, prihvatljivog-neprihvatljivog, poželjnog-nepoželjnog ponašanja;
- Uočavanje karakteristika likova pomoći će učeniku u uočavanju poželjnih i nepoželjnih vidova ponašanja ljudi u njegovom okruženju , a razvijanje opreza u komunikaciji je mjera prevencije eventualnih negativnih iskustava;
- Može govoriti u kontinuitetu i služiti se , programom predviđenim oblicima izražavanja;
- Zna razgovarati s drugom osobom ili osobama direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja;
- Može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom(kao običan slijed događaja);
- Može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja;
- Može precizno odgovoriti na postavljena pitanja i tako prepričati tekst;
- Može tačno prenijeti informaciju;
- Može napisati priču ispričanu nizom slika ili jednom slikom ;
- Može napisati pisanim slovima riječi i rečenice napisane štampanim slovima;
- Može prepričati priču u pisanoj formi (po nizu slika, jednoj slici, po detaljnim pitanjima);
- Zna napisati čestitku-poruku, sadržaj razglednice, kratko pismo-poruku;
- Posjedovaće svijest o štetnosti djelovanja sadržaja TV ekrana , neće mnogo vremena provoditi pred TV ekranom , posjedovaće informacije o štetnosti pretjerane identifikacije s likovima iz crtanog filma, odnosno TV likovima kako bi se izbjegle eventualne nezgode;
- Moći će usredsrediti pažnju na sadržaj ili aktivnost ;
- Znatno će napredovati u sposobnosti praćenja i slušanja tuđeg govora;
- Potpunije će razumijevati značaj kulture čitanja i rado će čitati, ispoljavaće ekspresivnu kreativnost u govoru i pisanju.

U FUNKCIJI REALIZACIJE PROGRAMSKIH SADRŽAJA I OSTVARIVANJA POSTAVLJENIH ODGOJNO-OBRZOZNIH CILJEVA I ZADATAKA SU:

↓	↓	↓	↓
Specifične metode i postupci	Oblici jezičke i socijalne komunikacije	Komunikacijski postupci	Nastavna sredstva
<p>Sve nastavne metode, metode koje su specifične u procesu uvodenja učenika u elementarnu pismenost</p> <p>Glasovna analitičko-sintetička metoda</p> <p>Kombinovana metoda</p> <p><i>Postupci</i></p> <p>Monografska obrada pisanih slova</p> <p>Grupna obrada pisanih slova koja nemaju složenu grafičku strukturu</p> <p>Globalna i detaljna analiza, upoređivanje</p> <p>Jezička i stilska analiza</p> <p>Etička analiza</p> <p>Analiza likova</p> <p>Gramatička analiza</p> <p>Induktivni i deduktivnu metod</p> <p>Heuristički metod</p> <p>Rješavanje problema</p>	<p><i>Svi oblici nastavnog rada koji podrazumijevaju sve jezičke i socijalne aspekte i dinamizme</i></p> <p>Rad u grupi, ja s drugima i drugi samnom</p> <p>Rad u paru</p> <p>Kooperativni rad</p> <p>Frontalni rad</p> <p>Individualni rad</p> <p>Individualizirani rad</p> <p>Igraonice –maštaonice</p> <p>Igraonice-radionice</p> <p>Igraonice- pričaonice</p> <p>Individualni programi u učionici za sve</p>	<p><i>Posmatranje</i> <i>Slušanje</i> <i>Doživljavanje</i> <i>Izražavanje</i></p> <p>Slušanje govora i čitanja</p> <p>Slušamo glasove u prirodi i oponašamo</p> <p>Slušam, pamtim, i znam</p> <p>Slušam, doživljavam izražavam riječima</p> <p>Slušam i izražavam pokretom</p> <p>Razgovor Pitanje-odgovor</p> <p>Imitacija</p> <p>Igranje uloga</p> <p>Pričanje</p> <p>Prepričavanje</p> <p>Opis(perceptivni i doživljajni nivo), dodir mi kaže, osjećam , to mi liči na.....</p> <p>Igra kao situacija , postupak i sredstvo</p>	<p>Slike predmeta, bića, pojava</p> <p>Slike događaja</p> <p>Crteži</p> <p>Niz slika koje predstavljaju događaj</p> <p>Ilustrirana razredna slovarica</p> <p>Razredna slovarica bez ilustracija</p> <p>Individualne slovarice</p> <p>Aplikacije</p> <p>Slogovnice</p> <p>Kartoni riječi</p> <p>Filmovi</p> <p>Glina, plastelin</p> <p>Lutke</p> <p>Modeli predmeta</p>

Uvažavajući nivo postignuća svakog pojedinog učenika u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom novih programskih sadržaja .

Nastavno područje početnog čitanja i pisanja podrazumjeva ove aspekte:

U čitanju:

**Tehniku čitanja* (samo one segmente koji su usklađeni s učeničkim mogućnostima)

*Razumijevanje pročitanog sadržaja (u skladu s kognitivnim, konatativnim, emocionalnim i drugim osobinama ličnosti djeteta)

Još uvijek je u prvom planu **p r a v i l n o s t** čitanja i **razumijevanje**. Brzina čitanja ovisi od brzine razumijevanja. Postepeno navikavati učenike na čitanje u sebi i kombinovati te vježbe s vježbama glasnog čitanja.

Čitati s razumijevanjem znači: razumjeti riječi, izraze i rečenice, sadržaj teksta, uočiti likove i njihove osobine (na osnovu njihovih postupaka), moći reprodukovati, ispričati suštinu pročitanog, odnosno uočiti besmislenost u nonsensnom sadržaju i moći uspostaviti logički slijed riječi i rečenica .

Od početka prvog polugodišta treba, paralelno s ostalim programskim zahtjevima, u kontinuitetu realizirati **predvježbe za pisanje**. Štampana slova su jednostavnija, ne povezujemo ih . Pisana slova imaju složeniju grafičku strukturu i mnogo specifičnosti u povezivanju. Vježbe čitanja i predvježbe za pisanje idu paralelno.

Prepostavljamo da će učenici na kraju prvog polugodišta drugog razreda čitati korektno (pravilno i s razumijevanjem). Razlike će biti uočljive od učenika do učenika .

To je sasvim u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina tokom razreda.

U pisanju:

* Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma :razlikovanje grafičke strukture pojedinih slova , mogućnost pisanja i pravilnog povezivanja slova u strukture riječi.

Manje zanimljive sadržaje, pomalo i apstraktnejše, približićemo učenicima pomoću elemenata igre, igre sa svrhom, povezivanjem tih sadržaja sa sadržajima drugih nastavnih predmeta i sa iskustvenim elementima. U igri kao ugodnom situacionom kontekstu moguće je ostvariti uspješnu komunikaciju, a i istovremeno motivirati učenike da prezentiraju ideje, stavove i ispolje kreativne crte. Nastavnik je samo posrednik koji dobro razumije sve aspekte organizacije i realizacije sadržaja nastavnih programa.

Nastavno područje J e z i k ima ove jezikoslovne sadržaje :

- * Rječnik
- * Gramatika
- * Pravogовор (orthoepija)
- Pravopis (ortografija)

Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave maternjeg jezika, pa i sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnivati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na razini prepoznavanja jezičnih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezično, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju kvaliteta govora. Još uvijek ima vremena za ublažavanje ili otklanjanje eventualnih teškoća u govoru čitanju i pisanju.

Sadržaji gramatike su apstraktног karaktera i kao takvi daleki razumijevanju učeniku drugog razred , s obzirom na konkretnost kao osnovno obilježje njegovog mišljenja.

Uz to, dijete još uvijek ima problema s čitanjem. To će biti tako sve do trenutka kada proces čitanja postane automatiziran.

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književnoznanstvene aspekte. U razrednoj je nastavi težište na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo je područje u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa

zahtjevima programa. Ne treba zaboraviti da stupanj razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalna zrelost, kao i stupanj lingvističkog razvoja utiču na percepцију i recepciju književnog djela .

A književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno spoznajni intenzitet u procesu komunikacije s književnim tekstom.

Književnoznanstvene aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Nastavnikovo posredovanje je još uvijek veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstrom. Pri izboru tekstova uvažavani su ovi kriteriji:

- **p s i h o l o š k i** kriterij (primjerenoš teksta receptivnim mogućnostima učenika drugog razreda)
- **e s t e t s k i** kriterij(umjetnička vrijednost teksta)
- **e t i č k i** kriterij (afirmacija sistema vrijednosti koji je neprolazan)
- **n a c i o n a l n i** kriterij i zastupljenost bošnjačke, hrvatske, srpske književnosti i književnih djela pisaca izvan Bosne i Hercegovine.
- **g n o s e o l o š k i** kriterij (koliko književni tekstovi služe kao osnova znanjima o jeziku i književnosti i životu)

*Tematska i žanrovska raznovrsnost

U drugom razredu još **uvijek ne uvodimo lektiru** u klasičnom smislu. Ukupne napore treba usmjeriti na čitanje u razredu, na korekcije i uvođenje učenika u pravilno čitanje. Posebni (kratki, smisleni, zanimljivi tekstovi sa zadacima koji su primjereni učenicima) mogu biti u funkciji osamostaljivanja učenika u druženju s tekstrom.

Tekst postoji samo u komunikaciji s čitaocem.Zamislimo umjetničku sliku koju niko neće vidjeti. Samo oko posmatračevo može unijeti život u sve segmente likovnog izraza . Optička slika će izazvati sve ono što je potrebno za doživljaj umjetnine : asocijacije, refleksije, predviđanja, zaključivanja, skale preferencija vrijednosti. Slično je i sa tekstrom. To je samo mnoštvo slovnih znakova do onog trenutka kada čitač stupa u dijalog „podari“ smisao tekstu i na određen način dovršava započeto kazivanje. A to niko na zna bolje od djeteta. Maštom i svježinom misli i osjećanja dijete stvara novi svijet postavlja nova pitanja , raste i uči. Čini se da još jedino dijete ima dušu.

Knjiga koju niko ne čita i ne postoji. Ako ne nauči da pravilno čita ne može u čitanju uživati. Duga je staza kojom treba s učenicima preći kako bi svako u njemu dostupnom trenutku i obimu shvatio smisao rečenog. Ali, i to je shvatanje strogog individualno.Tu individualnost treba poštovati , kako s obzirom na potrebno vrijeme, tako i s obzirom na mogućnost izražavanja smisla pročitanog. Tek kad učenici savladaju tehniku čitanja, kad se ne boje susreta s knjigom ,kad znaju šta čitaju uvodimo i lektiru. Prepostavljamo da će to biti moguće u trećem razredu. Ali, to treba vidjeti nakon analize ukupnih postignuća i evaluacije rada u prvom i drugom razredu.

Sadržaje medijске kulture treba posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave maternjeg jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta i u kontekstu života. Imaju funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja sadržaja malih i velikih ekranata i postepenog osposobljavanja učenika za selektivan pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno učenicima objasniti da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u životu (da kišobran može zamijeniti padobran i da je moguće pomoći kišobrana spustiti se s balkona, ili da lik umire,pa oživljava). Nije naglasak na pojmovima i njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženju u toj komunikaciji.

Sadržaji kulture usmenog i pismenog izražavanja su u funkciji razvoja jezičkih sposobnosti, kulture komunikacije na usmenoj i pisanoj razini. Ovi su sadržaji i u sadržajima svih drugih posdružja. Valja znati da vježbama pismenog izražavanja uvijek prethodi vježba usmenog izražavanja.Samo kod uvođenja u situacioni razgovor i upoznavanju pravila telefonskog razgovora ostajemo na razini usmene komunikacije.

Treba koristiti one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima drugog razreda; prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta, odgovore na pitanja, dopunjavanje rečenica ,sastavljanje rečenica prema slici, pisati čestitku, razglednicu pismo. Radi uvježbavanja tehnike pisanja, praćenja i provjeravanje nivoa postignuća u gramatici i pravopisu koristiti diktate (diktat s komentarom, izborni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, objašnjeni diktat, izborni,stvaralačke diktate). Metodički

dobro osmišljenom primjenom diktata u drugom je razredu moguće razvijati pažnju, sposobnost pamćenja, samostalnost i istrajnost u radu.

Ukupan broj nastavnih sati ovog nastavnog predmeta podijelili smo po pojedinim područjima u skladu s postavljenim ciljevima i obimom programskih zahtjeva. Ta je podjela samojedan od parametara u procjeni vremena potrebnog za usvajanje sadržaja određenog područja. Sadržaji svih područja čine cjelinu spoznaje o jeziku, književnim djelima, zakonitostima u jeziku. Moguće ih je izučavati u međusobnoj povezanosti, kao i u značajnoj povezanosti sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

Ovaj je program globalni okvir na razini Federacije Bosne i Hercegovine. Škola ima obavezu da, u skladu s karakteristikama lokalne zajednice, preuzme ulogu kreatora ukupnog nastavnog procesa, ali i da obezbijedi kontinuitet pamćenja datuma i događaja i imena pojedinaca koji se dio tog kontinuiteta. Kriterij blizine i zavisti je u kompetenciji škole i lokalne zajednice. Evo primjera moguće raspodjele nastavnih sati .

<i>Početno čitanje i pisanje</i>	71 nastavnih sati
Usavršavanje tehnike čitanja	
5	
Rad na poboljšanju razumijevanja pročitanog	15
<i>Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma</i>	
Jezik	26 nastavnih sati
Rječnik	5
Gramatika	5
Pravogовор	10
Pravopis	6
Čitanje i interpretacija književnog teksta	21 nastavni sat
15	
Citanačka štiva	
Prepričavanje	
Opisivanje	
Kultura izražavanja	16 nastavnih sati
Situacioni i telefonski razgovor	
4	
Pričanje	
4	
Prepričavanje	
6	
Opisivanje	
2	
Medijska kultura	6 nastavnih sati
Animirani film (crtani, lutkarski)	2
Televizijski programi za djecu	2
Biblioteka	2

Napomena: Broj nastavnih sati za realizaciju sadržaja pojedinih područja treba shvatiti kao prijedlog ,a nikako kao obavezu. To je preporuka autora okvirnog nastavnog plana i programa u smislu uspostavljanja balansa između definiranih ishoda učenja u prvom i zahtjeva u drugom razredu.

MATEMATIKA

(3 sata sedmično, 105 sata godišnje)

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Područja učenja	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
Znanje	<p>Sticanje znanja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitanje i pisanje brojeve do 20 i njihovo upoređivanje - upotreba simbola - predstavljanje prirodnih brojeva na brojevnoj pravoj i razumijevanje da postoje brojevi veći od 20 - povezivanje broja i skupa - formiranje brojnog niza do 100 - računanje sa deseticama - usvajanje osnovnih mjera i merni jedinica - o značaju praktične primjene mjerenja i procjene količinskih odnosa 	<p>Učenici bi trebali znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koristiti matematički jezik i simbole pri sabiranju i oduzimanju u skupu do 20 - rješavati matematičke zadatke - sabirati i oduzimati u skupu brojeva do 20 - sabirati i oduzimati desetice u skupu brojeva do 100 - uočiti vezu između sabiranja i oduzimanja i vršiti provjeru jedne operacije pomoću druge - prepoznati i imenovati jedinice za mjerjenje
Sposobnosti i vještine	<p>Razvijanje</p> <ul style="list-style-type: none"> - kritičkog mišljenja - izvodjenjai mjerena, procjenjivanja i uspoređivanja - sposobnosti logičkog razmišljanja i zaključivanja - prenošenja informacije putem individualnog i timskog rada 	<ul style="list-style-type: none"> - da uz pomoć nastavnika procjenjuju, upoređuju i u jednostavnim situacijama donose zaključke - koristiti kreativnost i maštu za rješavanje njima primjerenih problema - koristiti jednostavni matematički jezik za saopštavanje ideja
Vrijednosti i stavovi	<p>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova</p> <ul style="list-style-type: none"> - prema sebi samom - prema drugima - prema okolini - prema učenju 	<ul style="list-style-type: none"> - pokazivati više samopouzdanja i odgovornosti - poštovati različite stavove

		- prepoznati ulogu i značaj matematike u svakodnevnom životu
--	--	--

NASTAVNE TEME

1. BROJEVI

1.1. Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 20

- Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj desetici.(Ponavljanje i produbljivanje znanja.);
- Izračunavanje zbroja od tri sabiraka;
- Upotreba zagrada u sabiranju i u oduzimanju;
- Sabiranje brojeva i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (oblici kao: 10+4, 14-4; 13+4, 17-4, 10+10);
- Sabiranja i oduzimanja oblika: $6+4 = 10$, $10 - 4$.(Ponavljanje i produbljivanje);
- Sabiranja kada su sabirci iz prve desetice, a zbir iz druge desetice i odgovarajuće oduzimanja);
- Veza između sabiranja i oduzimanja;
- I slovo nekada uzimamo da je broj. Nepoznati broj;
- Svojstva zbira: Nula kao sabirak. Pravilo zamjene mjesta sabiraka;
- Svostva razlike: nula kao umanjitelj, umanjitelj jednak umanjeniku;
- Rimski brojevi od I do XX.

1.2. Skup brojeva do 100

- Formiranje pojmljiva višekratnika broja 10;
- Brojevna linija (crta) : 0,10,20, 30,, 100;
- Upoređivanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini;
- Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini;
- Formiranje pojmljiva ostalih brojeva prve stotine;
- Niz brojeva: 0,1,2, 3, ... 99, 100. Brojanje (u oba smjera). Prethodnici I sljedbenici brojeva iz prve stotine;
- Brojevna linija (crta): 0-100;
- Upoređivanje brojeva iz prve stotine . Znaci: $=$, \neq , $>$, $<$.

2. GEOMETRIJA

2.1. Predmeti oblika valjka, kocke, kvadra, valjka, piramide i kupe

- Predmeti oblika valjka, lopte i kupe;
- Predmet oblika kocke, kvadra piramide (strane, bridovi, vrhovi);
- Površi-granice predmeta. Ravne i zakrivljene površi.

2.2. Površi (površine) i linije (crte)

- Linija (crta) kao granica površi (površine);
- Ravne i zakrivljene linije(crte). Tačke kao granice linije (crte);
- Izlomljena linija (crta);
- Duž kao dio izlomljene linije (crte). Upoređivanje duži;
- Pravougaonik, kvadrat i trougao kao zatvorene (proste) izlomljene linije;
- Granica kruga kao zatvorena zakrivljena linija (crta).

3. MJERENJE I MJERE

- Mjerenje dužine. Jedinice za dužinu (metar);
- Mjerenje mase. Jedinice za masu (kilogram);
- Jedinice za tečnost (litar);
- Jedinice za vrijeme (sedmica, dan);
- Jedinice za novac (konvertibilna marka, konvertibilni fening).

DIDAKTIČKO METODIČKE NAPOMENE

Za uspješno savladavanje programskih sadržaja u nastavi matematike drugog razreda devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja neophodno je napraviti uspješan spoj tradicionalnih i savremenih oblika i metoda rada. Pri tome je značajno da se vodi računa o spoznajnim mogućnostima učenika, o sposobnosti shvatanja i razumijevanja matematičkih zakonitosti, te o interesima i optimalnim igrovim metodama kojima će se apstraktni pojmovi i činjenice približiti učeničkim spoznajnim mogućnostima.

- Ravnopravno zastupiti tri pristupa: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni (korištenje brojevnih slika) kod predstavljanja brojeva;
- Približiti racionalizirani postupak tumačenja i objašnjavanja broja ($10+7 = 17$ nije produkt sabiranja već poimanje broja 17);
- Primjena korelativnih odnosa među predmetima;
- Kroz poučavanje i učenje brojeva a naročito sabiranje i oduzimanje insistirati na razumijevanju a tek kasnije na zapamćivanju.;
- Primjena didaktičkog materijala s ciljem boljeg razumijevanja određenih matematičkih radnji;
- Unutarpedmetna korelacija (povezivanje sadržaja unutar predmeta);
- Podsticanje kreativnosti istraživačkog rada i insistiranje na ravnopravnom učešću dječaka i djevojčica u fizičkom i slikovnom materijalu;
- Podsticanje samostalnog (individualnog i timskog rada);
- Prikupljanje didaktičkog materijala iz okoline i njegova primjena u adekvatnim situacijama;
- Prikupljanje i ukazivanje na oblike i slike predmeta u bližoj okolini bez obaveze crtanja pomenutih predmeta;
- Taktivnim (dodirnim) efektima razumijevanje pojma površi i njihovo perceptivno (vizualno) prepoznavanje predmeta i slika, da na taj način razlikuju ravne i zakriviljene površi i linije;
- Produbljivanje i proširivanje pojma brojeva do 20, te brojeva od 21 do 100.

Pomenute programske zahteve realizirati kroz sva tri postupka: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni.

- Korištenjem brojevne linije omogućiti očiglednost nizanja i niza brojeva prve stotine;
- Sabiranje i oduzimanje u skupu višekratnika broja 10 tumačiti analogno sabiranju u prvoj desetici.

;Mjerenu i mjeri pristupiti isključivo praktičnim aktivnostima učenika (vaganjem, pretakanjem, korištenjem sata i novca).

- Geometrijska tijela u prostoru nisu cilj već sredstvo da učenici pouzdano modeliraju skupove, kao i osnov za formiranje pojmoveva brojeva.

SADRŽAJI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
3. BROJEVI 1.1. Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 20 -Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj desetici. (Ponavljanje i produbljivanje znanja.) - Izračunavanje zbirova od tri sabiraka. - Upotreba zagrada u sabiranju i u oduzimanju. -Sabiranje brojeva i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (oblici kao: $10+4$, $14-4$; $13+4$, $17-4$, $10+10$) - Sabiranja i oduzimanja oblika: $6+4 = 10$, $10 - 4$ (Ponavljanje i produbljivanje) - Sabiranja kada su sabirci iz prve desetice, a zbir iz druge desetice i odgovarajuće oduzimanja -Veza između sabiranja i oduzimanja -I slovo nekada uzimamo da je broj. Nepoznati broj. - Svojstva zbira: Nula kao sabirak. Pravilo zamjene mjesta sabiraka.	<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznati i koristiti simbole $<$, $>$, $=$ - Znati odrediti neposrednog sljedbenika i prethodnika datog broja - Predstavljati prirodne brojeve na brojevnoj pravoj - Prepoznati deseticu kao skup od 10 jedinica - Prepoznati stotinu kao skup od 10 desetica - Znati usmeno i pismeno sabirati i oduzimati do 20 - Znati da su sabiranje i oduzimanje suprotne računske operacije - Vrši provjeru sabiranja pomoću oduzimanja i obratno 	<ul style="list-style-type: none"> - Korištenje matematičkog jezika i simbola - Samostalno i timsko formiranje stavova i zaključaka - Razvijanje sposobnosti za komunikaciju, razmjenu informacija i iskustava 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj interesa i smisla za kolektivne igre i zajedništvo kao faktor koji utiče na formiranje pozitivnih crta ličnosti - Razvoj smisla za rad u paru, manjoj ili većoj grupi - Razvoj interesa i smisla za istraživanje, otkrivanje i rješavanje problema kroz igru - Razvoj svijesti o potrebi računanja, mjerjenja, procjenjivanja i 	<ul style="list-style-type: none"> - Učestvuje u svim etapama rada na času - Aktivno učestvuje u matematičkim igrama primjenjujući ranije stečena znanja - Režira matematičke igre koristeći sabiranje i oduzimanje kroz društvene igre (Čovječe ne ljuti se, tombola, bacanje kockice, igra parnih i neparnih brojeva, igre s kartama, zapisivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - Planira nastavne sadržaje - Prikuplja didaktički materijal za rad, samostalno i sa učenicima - Podstiče kako samostalan rad učenika, tako i rad u paru, manjim i većim grupama

<ul style="list-style-type: none"> - Svostva razlike: nula kao umanjitelj, umanjitelj jednak umanjeniku. - Rimske cifre od I do XX 1.2. Skup brojeva do 100 <ul style="list-style-type: none"> - Formiranje pojmljiva višekratnika broja 10. - Brojevna linija (crta) : 0,10,20, 30,, 100. - Upoređivanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini. - Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini. - Formiranje pojmljiva ostalih brojeva prve stotine. - Niz brojeva: 0,1,2, 3, ... 99, 100. Brojanje (u oba smjera). Prethodnici I sljedbenici brojeva iz prve stotine. - Brojevna linija (crta): 0-100. - Upoređivanje brojeva iz prve stotine . Znaci: =, ≠ , >, < 	<ul style="list-style-type: none"> - Koristi svojstva operacije sabiranja (komutativnost i asocijativnost) - Uočava kako se mijenja zbir i razlika u zavisnosti od promjene komponenti - Izračunava vrijednost izraza sa i bez zagrada - Zna simbole I, V i X kao simbole pomoću kojih pišemo sve rimske brojeve do 20 - Sastavlja jednostavne brojne izraze koji odgovaraju tekstualnom zadatku - Određuje nepoznatu komponentu u jednostavnim tekstualnim zadacima - Rješava jednostavne problemske zadatke koji se svode na rješavanje brojnog izraza - Čita i piše brojeve do 100 - Reda prirodne brojeve do 100 	<ul style="list-style-type: none"> - Kritičko vrednovanje vlastitih postignuća i upoređivanje sa rezultatima drugih (par, grupa, razred) - Razvija sposobnost da grešku shvata kao stimulans za nove pokušaje - Razvija sposobnost korištenja jednostavnijeg matematičkog pribora - Procjenjuje dužinu, masu, vrijednost i vrijeme 	<ul style="list-style-type: none"> - predviđanja i značaju tih aktivnosti u svakodnevnom životu - Razvijanje pozitivnog stava u ponašanju i sklonosti za otkrivanje i istraživanje - Vrednovanje svojih i tuđih stavova - Razvoj ekološke svijesti i pozitivnog odnosa prema spolovima 	<ul style="list-style-type: none"> - rimskih brojeva pomoću šibica, pronalaženje rednih i rimskih brojeva u novinama, časopisima i svakodnevnom životu...) - Putem matematičkih igara primjenjuje stečeno znanje (igre koncem, vunom, pronalaženje najkraćeg puta...) - U bližem i širem okruženju pronađi linije, tačke, površi i oblike - Pomoću različitih materijala izrađuje oblike i površine - Koristi svakodnevne situacije za primjenu stečenih matematičkih znanja (odlazak u trgovinu, na pijacu itd) - Pravi jednostavne grafikone 	<ul style="list-style-type: none"> - Tematski povezuje matematičke sadržaje sa sadržajima drugih predmeta - Priprema zadatke i zaduženja za svakog učenika u grupi - Kontinuirano prati i opisno vrednuje napore učenika i njihov rad - Podstiče istraživački i kreativan rad svih učenika
--	---	--	--	--	--

<p>4. GEOMETRIJA</p> <p>2.1.Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, piramide i kupe</p> <p>-Predmeti oblika valjka, lopte i kupe -Predmet oblika kocke, kvadra piramide (strane, bridovi, vrhovi) -Površi-granice predmeta. Ravne i zakrivljene površi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Imenuje i razlikuje predmete po veličini, boji i obliku - Prepoznaže predmete iz životnog okruženja koji imaju sličnosti i različitosti sa geometrijskim oblicima - Razlikuje vrste linija - Uočava i imenuje ravne i zakrivljene površi (gleda, dodiruje) - Pima duž kao najkraće rastojanje između dvije tačke - Označava duž - Posmatranjem tijela prepoznaže i imenuje mnogouglove (trougaonik, kvadrat, pravougaonik) i precrtava ih <p>- Upoređuje i procjenjuje veličinu površi</p>			<ul style="list-style-type: none"> - Vodi računa o ravnopravnoj zastupljenosti spolova u igrama i zaduženjima, njeguje pozitivan odnos prema okolini i prirodi
---	--	--	--	---

<p>3. Mjerenja i mjere</p> <p>-Mjerenje dužine. Jedinice za dužinu (1 m)</p> <p>- Mjerenje mase. Jedinice za masu (1 kg)</p> <p>-Jedinice za tečnost (1 l)</p> <p>-Jedinice za vrijeme (sedmica, dan, h)</p> <p>-Jedinice za novac (KM)</p>	<p>- Prepoznaže i imenuje dotad naučene jedinice za dužinu, vrijeme, masu, zapreminu i novac</p> <p>-Može imenovati sprave kojima se vrše mjerena</p> <p>- Žna rješavati jednostavnije tekstualne zadatke u kojima se koriste mjerne jedinice i operacije sa njima</p>				
--	--	--	--	--	--

MOJA OKOLINA

(3 sata sedmično, 105 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
		Učenici bi trebali znati i razumjeti :
ZNANJE	<p><u>Sticanje znanja:</u></p> <p>⇒ o užoj i široj okolini i dešavanjima u njima</p> <p>⇒ životom svijetu, svojstvima živih bića i međusobnim odnosima, i posebno o čovjeku, njegovom zdravlju i odnosu prema prirodi</p> <p>⇒ tvarima i njihovim svojstvima i korištenju</p> <p>⇒ kretanju tijela</p>	<p>⇒ da je škola organizovana zajednica učenika i nastavnika</p> <p>⇒ siguran put od kuće do škole</p> <p>⇒ povezanost i međusobnu zavisnost ljudi, život i rad u porodici i mjestu i njihovim karakteristikama, moja domovina i njeni državni simboli</p> <p>⇒ razlike između žive i nežive prirode, bitna svojstva živih bića, sličnosti i razlike među njima</p> <p>⇒ koristi i opasnosti od biljnog i životinjskog svijeta iz bližeg okruženja</p> <p>⇒ opisati promjene na biljkama i životinjama u zavisnosti od godišnjeg doba</p> <p>⇒ o potrebi i načinu čuvanja zdravlja i prirodne sredine</p> <p>⇒ uočiti sličnosti i razlike među tvarima</p> <p>⇒ uporediti i opisati osnovna svojstva čvrstih, tečnih i gasovitih tijela</p> <p>⇒ sortirati tijela na osnovu svojstava i njihove namjene</p> <p>⇒ navesti i opisati kretanja različitih tijela</p> <p>⇒ navesti uzrok ubrzanja, usporenja i promjene smjera kretanja, kao i oblika tijela i opisati te pojave</p> <p>⇒ povezanost između kretanja Zemlje, Sunca i dnevnog vremena</p>

<p>SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE</p> <p><i>Razvijanje :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ kritičkog mišljenja ⇒ sposobnosti planiranja ⇒ provođenja istraživanja ⇒ izvođenja mjerena ⇒ dobivanja i prezentovanja podataka ⇒ razmatranja dokaza i procjenjivanja ⇒ prenošenja informacija putem individualnog i timskog rada <p><i>kroz:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ traženje ideja i provođenjem jednostavnih posmatranja i ogleda, te poređenjem svojih predviđanja sa stvarnim rezultatima ⇒ sistematiziranje znanja ⇒ prezentiranje postignutih rezultata 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ postavljati pitanja (Kako?; Zašto?; Šta bi se desilo ako ...) i davati odgovore ⇒ koristiti se neposrednim iskustvima ⇒ koristiti određene kriterije za prikupljanje i zapisivanje podataka ⇒ uz pomoć nastavnika razvijati plan istraživanja ⇒ pratiti redoslijed uputstava pri istraživanju i mjerenu ⇒ uz pomoć nastavnika procjenjivati relevantnost podataka i informacija ⇒ praviti jednostavna poređenja, raspravljati o tome šta se dešava i u kojim uslovima, te uz pomoć nastavnika izvoditi poopćavanja i donositi odgovarajuće zaključke ⇒ koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje jednostavnih praktičnih problema ⇒ koristiti jednostavan naučni jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis živilih bića, tvari, pojava i procesa u prirodi i društvu
<p>VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE</p> <p><i>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ prema sebi samima, prema drugima, svojoj porodici, okolini i učenju 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ pokazuju više samopouzdanja i odgovornosti, aktivniji su u nastavi ⇒ nastoje poštivati različite stavove ⇒ prepoznaju ulogu nauke za razumijevanje sredine u kojoj žive i za poboljšanje kvaliteta života

NASTAVNA PODRUČJA / TEME

1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM

1. 1. ŠKOLA

- 1. 2. PUT OD KUĆE DO ŠKOLE**
- 1. 3. MOJA PORODICA/OBITELJ**
- 1. 4. IZGLED MOG MJESTA**
- 1. 5. PROŠLOST, SADAŠNOST, BUDUĆNOST**

2. PRIRODA

2. 1. ŽIVA BIĆA

- 2. 1. 1. ČOVJEK I PRIRODA**
- 2. 1. 2. BILJKE I ŽIVOTINJE**

2. 2. TVARI I NJIHOVA SVOJSTVA

2. 3. KRETANJE TIJELA

DIDAKTIČKO- METODIČKE NAPOMENE

Dominantno mjesto u programu imaju ciljevi i očekivani rezultati učenja u područjima znanja, razvoja sposobnosti, sticanja vještina, vrijednosti, stavova i ponašanja. Područje znanja čine sadržaji i procesi, s kojima je tjesno povezan razvoj sposobnosti, od bitnog značaja za uvođenje učenika u istraživački rad i razvoj naučnog mišljenja. Što se tiče sadržaja, pažnju treba usmjeriti na znanje činjenica i koncepata koji nude učenicima, razumljiva i izazovna objašnjenja o društvenim i prirodnim pojavama i procesima.

U ovom razredu šire se znanja o školi i porodici / obitelji, mjestu življenja i njegovoj okolini, životu i radu ljudi. Novi sadržaji se odnose na znanje o Bosni i Hercegovini, kao domovini i državi, te na znanje i razumijevanje prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, kao toka vremena i dešavanja koje karakterišu međusobna povezanost i odnosi.

Također se šire znanja i u dijelu koji se bavi izučavanjem prirode, kroz sadržaje o čovjeku i njegovom odnosu prema prirodi, te izučavanjem životinjskog i biljnog svijeta u bližem okruženju. Novi sadržaj čine teme »Tvari i njihova svojstva» i »Kretanje tijela» u okviru koje se stiče osnovno znanje o kretanju kao fundamentalnom pojmu prirode.

Ovakav izbor nastavnog gradiva i njegovo strukturiranje osiguravaju povezanost društvenih i prirodnih pojava i procesa, i u kontekstu toga, proučavanje prirode u njenom jedinstvu sa različitim aspekata. U skladu s tim, potrebno je voditi računa i o međupredmetnoj korelaciji i planirati izradu zajedničkog školskog projekta.

Date teme treba razraditi kroz kontekst pojava i procesa koji su učenicima interesantni, uzimajući u obzir razvoj nauke, njenu primjenu i korištenje, te uticaj na društvo i okolinu i korištenje metodologije aktivnog učenja. U smislu toga predloženi model može da posluži kao pomoć nastavniku.

PREDLOŽENI MODEL

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM <u>1.1. ŠKOLA</u> Drugi smo razred Značaj znanja za život Kako da učimo, udžbenici i pribor; upotreba i čuvanje Školska pravila Organizacija škole Uprava škole Život u školi Higijena u školi	Posjedovanje znanja o školi, i uposlenicima u školi, drugovima u razredu i šire Značaj znanja za život. Znanja se usvajaju učeci i radeći. Učiti se mora redovno. Svaka škola ima svoja pravila ponašanja (kućni red) kojeg se svi u školi moraju pridržavati. Školom rukovodi direktor škole. U čistom radnom prostoru je prijatnije raditi i boraviti	Prepoznavanje učenika i uposlenika u školi i njihovo imenovanje Spremanje školske torbe i udžbenika po rasporedu sati. Ponašanje prema kućnom redu škole Pronalaženje i upotreba dodatnih izvora znanja Samostalno učenje Održavanje higijene radnog prostora (učionice, hodnika) i okoline škole Međusobno komuniciranje, pomaganje i saradnja	Pozitivan stav o školi Svakodnevno ispunjavatnje školskih obaveza, Ponašanje u skladu sa kućnim redom i odjeljenjskim pravilima, Razvijanje svijesti o pripadnosći školskoj zajednici, Svakom pravu prethode obaveze. Higijena nije obaveza samo pojedinaca, već briga svih članova škole	Ispunjavanje domaćih zadataka Saradnja, posmatranje, prikupljanje informacija dogovaranje, diskutiranje, razmjena iskustava, predviđanje Provodenje discipline i higijene u školi Prikupljanje podataka o školi, crtanje, izrada maketa i dr.	Planiranje, osmišljavanje igara i interakcijskog učenja Komuniciranje sa učenicima/cama, diskutiranje, Upućivanje učenika na različite izvore znanja Uključivanje roditelja i drugih uposlenika u školi u realizaciju programskih sadržaja Motiviranje učenika za rad
<u>1.2. PUT OD KUĆE DO ŠKOLE</u> Pravila ponašanja u saobraćaju Siguran put od kuće do škole Osnovni saobraćajni znaci u okolini škole Razna prevozna sredstva i njihovo korištenje	Prepoznavanje elemenata saobraćajnica. Korištenje bezbjednog puta od kuće do škole, raspoznavanje saobraćajnih znakova Smanjena vidljivost može biti opasna. Vrste saobraćaja i vozila, prepoznavanje i imenovanje, pravila ponašanja u raznim prevoznim sredstvima	Samostalan i bezbjedan dolazak u školu, koristeći najsigurniji i najkraći put Korištenje pješačog prelaza (zebre), korištenje trotoara Korištenje sredstava javnog prijevoza	Poštivanje saobraćajnih znakova i propisa Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja u saobraćaju Ustupanje mesta u vozilima javnog prijevoza starijima i bolesnima	Učestvovanje u saobraćaju, pitanja, bilježenje, crtanje, predviđanje Simuliranje saobraćajnih igara u učionici Modeliranje Rješavanje jednostavnijih saobraćajnih situacija	Posmatranje i procjenjivanje sigurnosti učenika u saobraćaju Osmišljavanje igara u učionici vezanih za saobraćaj, izvođenje simulacija na kompjutoru Organizacija praktičnih vježbi na ulici i raskrsnicama Saradnja sa roditeljima i saobraćajnom policijom
<u>RAD I ZANIMANJA LJUDI</u> Život i rad ljudi u mjestu (u gradu / na selu)	Ljudi imaju različita zanimanja, zanimanja ljudi u zavičaju Učitelj/ica je zanimanje	Razlikovanje zanimanja koja su isključivo vezana za grad od zanimanja koja su isključivo vezana za selo	Kada i na koji broj pozivati vatrogasnu brigadu, policiju Ponašanje na izletištima, očuvanje životnog okoliša	Posjeta zanatskoj radionici, fabrički, kulturnim i javnim ustanovama Razgovor sa poslenicima o njihovom zanimanju. Čišćenje okoliša, razvrstavanje otpada	Saradnja sa lokalnom zajednicom, korištenje njenih resursa za potrebe nastave Procjenjivanje napretka učenika, podsticanje radoznalosti, mašte i razvoj kreativnosti
<u>Npr. U gradu</u> Kulturne i javne ustanove Preduzeća i drugi privredni objekti Pošta, policijska stanica, vatrogasnica brigada Izletišta	U gradu se nalaze različite kulturne i javne ustanove. Pozorište i bioskop su kulturne ustanove Bolnice, pošta i škole su javne ustanove Funkcije vatrogasne brigade i policijske stanice, njihovi brojevi Boravak u prirodi je koristan za zdravlje Priroda se mora čuvati	Razlikovanje kulturnih od javnih ustanova Razlikovanje vozila policije i vatrogasne brigade od drugih vozila Prepoznavanje pošte po znaku za poštu	Pozitivan stav o kulturi, kulturnim i javnim ustanovama Ponašanje u kulturnim i javnim ustanovama Pozitiva stav o čistom okolišu	Posjeta kulturnim i javnim ustanovama, privrednim objektima, izletištima Vođenje intervjuja sa uposlenicima Izrada plakata sa važnjim telefonskim brojevima	Pripremanje, organizacija posjeta kulturnim i javnim ustanovama, izleta Izrada didaktičkim materijala Posmatranje i praćenje napretka učenika

1.3. MOJA PORODICA /OBITELJ	<p>U porodici svi na određeni način rade, međusobno se pomažu i doprinose njenoj sreći i uspjehu Djeca pomažu roditeljima, roditelji se pomažu uzajamno, roditelji pomažu djeci Razlikovanje namještaja od kućanskih aparata. Neispravni kućanski aparati su opasni po život</p>	<p>Razumijevanje porodice kao krvno srodne grupe Uspoređivanje različitih porodica, uočavanje sličnosti i razlika Identifikacija i njegovanje odnosa u porodici. Sposobnost uočavanja opasnosti od neispravnih kućanskih aparata</p>	<p>Pozitivan stav i mišljenje o porodici i samom sebi Porodica je uređena zajednica u kojoj se svako ponaša prema pravilima Poštivanje članova porodice, kućnog reda, podjela poslova u kući</p>	<p>Opisivanje i demonstriranje aktivnosti u porodici, učešće u prigodnim imitacionim igrama Prikupljanje podataka o svojoj porodici, tumačenje fotografija, izrada porodičnog stabla</p>	<p>Osmišljavanje situacija za interaktivno učenje Posjeta porodici Demonstriranje rukovanja kućanskim aparatima Podsticanje razvoja radnih i higijenskih navika</p>
1.4. IZGLEĐ MOG MJESTA	<p>Važniji podaci o mjestu Reljef mesta i okoline Moja zemlja se zove Bosna i Hercegovina Državni simboli Bosne i Hercegovine; zastava, grb, himna</p>	<p>Moje mjesto se zove... Ono je smješteno u... (na...) Moja domovina je Bosna i Hercegovina, Njeni simboli Bosne i Hercegovine, zastava, grb i himna Uzajamno pomaganje ljudi</p>	<p>Imenovanje mesta i njegov opis Prepoznavanje reljefa mesta i okoline Pisanje naziva države, prepoznavanje državnih simbola Bosne i Hercegovine Prepoznavanje himne BiH Uočavanje povezanosti ljudi u mjestu, okolini i državi</p>	<p>Pozitivan stav i ljubav prema domovini, poštivanje državnih simbola, uvažanje tradicije i vrijednosti Poštivanje pojedinaca i uvažavanje njihovih potreba Biti koristan član zajednice</p>	<p>Prikupljanje i zapisivanje podataka o mjestu / okolini i domovini, njihova sistematizacija Izrada mapa, reljefa, plakata, modela i njihovo prezentovanje</p>
1.5. PROŠLOST, SADAŠNOST, BUDUĆNOST	<p>Važni događaji iz mog života Vremenski termini Prepoznavanje i opisivanje života ljudi u prošlosti i sadašnjosti</p>	<p>Važan događaj u životu djeteta je rođendan i polazak u školu. To je prošlost. Sada sam 2. razred. To je sadašnjost. Iduće godine ću biti 3. razred. To je budućnost</p> <p>Bilo je nekad : Život ljudi u prošlosti bio je drugačiji, gdje su boravili, kako su se hranili, šta su radili, kako su se djeca u prošlosti igrala, čime su se ljudi prevozili Sada je: Drugi sam razred. Stariji sam jednu godinu Moje mjesto danas</p>	<p>Prisjećanje na značajne događaje iz života, na proteklu školsku godinu Razlikovanje termina; prošlost, sadašnjost, budućnost Prepoznavanje današnjih dobara kao najvećeg napretka čovjeka Pravljenje plana rada kao kategorije budućnosti</p>	<p>I mi smo dio prošlosti, ali i sadašnjosti Odnos prema prošlosti mora biti pozitivan Težnja ka boljitetu Čuvanje kulturno historijskih spomenika Pozitivan odnos prema mjestu i okolini</p>	<p>Prisjećanje, izlaganje, ilustracija, prikupljanje, sistematiziranje, pravljenje zbirki Pravljenje trake vremena, historijskog kalendara (kalendara prošlost, ili kalendara života) Intervjuisanje, izlaganje, razgovor, zaključivanje</p>

<p>2. PRIRODA</p> <p>2.1. ŽIVA BIĆA</p> <p>2.1.1. ČOVJEK I PRIRODA</p> <p>LJUDSKO TIJELO</p> <p>Dijelovi tijela Čuvanje zdravlja Svijest o mom tijelu Higijena Sredstva za higijenu Ishrana Odjevanje Čula Odnos prema prirodi</p>	<p>Glavni dijelovi tijela, razlike i sličnosti između dječaka i djevojčica, neke specifične karakteristike djevojčica Zdravom ishranom i svakodnevnim tjelesnim vježbanjem živimo zdrav život Redovni odlasci ljekaru nam pomažu u otkrivanju i liječenju bolesti Redovnim vakcinisanjemštítimo naš organizam od zaraznih bolesti Imenovanje raznovrsne hrane i razlikovanje zdrave od nezdrave hrane Čistoća je pola zdravlja, imenovanje sredstava za ličnu i drugu higijenu, pravilno korištenje Kako se oblačimo Vrste čula Živjeti u prirodi, promjene u prirodi, za zdrav život važna je zdrava i čista sredina</p>	<p>Razlikovanje i imenovanje pojedinih dijelova tijela Odabiranje i upotreba zdrave hrane, pravilna upotreba hrane (pravilna ishrana; hrana treba dobro sažvakati, ne jesti previše, redovna ishrana) Održavanje lične higijene, korištenje sredstava za ličnu higijenu Odijevanje u skladu sa vremenskim prilikama i godišnjim dobima Korištenje čula u procesu saznanja i svakodnevnom životu</p>	<p>Uvažavanje suprotnog spola, međusobno pomaganje i pomaganje starijima i slabijima Redovno održavanje lične higijene, higijene prostora u kojem boravimo i radimo i higijene okoline, Razvoj ekološke svijesti, pravilnog odnosa prema okruženju. Pravilna ishrana je garant dobrog zdravlja Čuvanje čula Pozitivan odnos prema prirodi, ljubav prema životinjama</p>	<p>Redovno održavanje lične higijene, radnog i životnog prostora Izrada jelovnika i postavljanje i raspremanje stola Praktična upotreba sredstava za ličnu higijenu, redovni odlasci ljekaru, vakcinisanje Izbor zdrave hrane, sastavljanje odgovarajuće liste Izbor prikladne odjeće i obuće Njegovanje i čuvanje prirodne sredine, ponašanje u skladu s godišnjim dobima</p>	<p>Razvijanje interesovanja i poželjnih navika učenika Praćenje zdravlja učenika Motivisanje učenika na igre i sport</p>
<p>2.1.2. BILJKE I ŽIVOTINJE</p> <p>Živa bića i njihova staništa Živa bića su povezana među sobom i sa neživom prirodom Velika i mala živa bića Promjene žive i nežive prirode</p> <p>Nastanak i rast životinja i biljaka, vrste i održavanje</p> <p>Uočavanje promjena na biljkama i životinjama u različita godišnja doba,</p> <p>Koristi od biljaka i životinja</p> <p>Domaće i divlje životinje, kućni ljubimci, mладунčad životinja, (naročito domaćih</p>	<p>Živa bića se rađaju, rastu, stare i umiru, imaju svoja staništa Živa bića ne bi mogla živjeti bez nežive prirode Mala živa bića su bubice, gnezavci, a velika živa bića su divlje i domaće životinje i čovjek Bez svjetlosti, vode i topote ne bi bilo života Imenovanje biljaka i životinja iz okruženja Životinje kote mlade, ptice se legu iz jaja, a ljudi se rađaju Životinje se hrane biljkama (biljojedi), mesom (mesojedi) ili i biljkama i mesom (svaštojedi) Za zdrav život potrebna je zdrava ishrana. Zdrava hrana je hrana koja se proizvodi bez herbicida, pesticida i drugih hemijskih sredstava U različita godišnja doba se dešavaju različite promjene u prirodi, na biljkama i životinjama. Biljke i životinje su korisne i zato ih uzgajamo. Uočavanje koristi i opasnosti od biljnog i životinjskog svijeta iz bližeg okruženja. Domaće životinje i njihovi mладunci Divlje životinje i njihovi mладunci</p>	<p>Razlikovanje živilih bića od nežive prirode Uspostavljanje veze između žive i nežive prirode, opisivanje promjena Opisivanje života biljaka i životinja, za život biljaka i životinja je potrebna svjetlost, voda i topota Opisivanje nastanka potomstva kod različitih životinjskih vrsta i razmnožavanje biljaka Razlikovanje životinja koje se hrane biljkama od onih koje se hrane mesom Uočavanje sličnosti i razlika između pojedinih biljaka Razlikovanje dijelova različitih biljaka (podzemni i nadzemni dio) Uočavanje promjena na biljkama i životinjama i otkrivanje životnih procesa kod biljaka i životinja</p>	<p>Razvijanje pozitivnog odnosa prema biljnom i životinjskom svijetu, Razvoj ekološke svijesti i svijesti o korisnosti postojanja biljnog i životinjskog svijeta, «Ko voli životinje voli i ljudе»</p>	<p>Prikupljanje, istraživanje, upoređivanje, sortiranje, izvođenje zaključaka. Izrada zidnih panoa, zbirki materijala iz prirode, Posmatranje, predviđanje, Izvođenje ogleda samostalno ili u grupi Pomaganje, interaktivno učenje, iskustveno učenje Uzgajanje cvijeća i povrća, briga o kućnim ljubimcima</p>	<p>Planiranje, pripremanje, podsticanje i rukovođenje u istraživanju životinjskog i biljnog svijeta Pomaganje učenicima u izradi kalendara, plakata i drugog obrazovnog materijala Organizovanje posjeta poljoprivrednom dobru / botaničkoj bašti/ zoološkom vrtu i dr. Saradnja sa lokalnom zajednicom i porodicom učenika</p>

<p>2.2. TVARI I NJIHOVA SVOJSTVA</p> <p>Svojstva tvari , imenovanje tvari</p> <p>Svojstva tvari u pojedinim agregatnim stanjima</p> <p>Promjene oblika i veličine tijela</p> <p>Primjena tvari / materijala</p>	<p>Tvari se međusobno razlikuju po svojim svojstvima. Tijela su sagrađena od tvari. Tvari mogu biti u čvrstom, tečnom ili gasovitom stanju.</p> <p>Tečnost mijenja svoj oblik prema posudi u kojoj se nalazi. Voda u raznim agregatnim stanjima - led, snijeg, voda</p> <p>Voda isparava. Od isparene vode se stvaraju oblaci, a iz oblaka pada kiša.</p> <p>Bez vazduha nema života.</p> <p>Različite tvari (materijali) koriste se za različite svrhe(staklo, drvo, vuna, pastika i dr.)</p>	<p>Uočavanje različitih svojstava tvari, njihovo sortiranje u grupe (po tvrdoci, gustini, prozornosti, električna i magnetska svojstva i dr.)</p> <p>Mijenjanje svojstava tvari / tijela zagrijavanjem odnosno hlađenjem</p> <p>Ospozobljavanje za pravilnu primjenu materijala, prema njihovim specifičnim svojstvima</p> <p>Praktična upotreba različitih materijala</p>	<p>Svjesnost o stanju tvari i mogućem uticaju na promjenu njenih svojstava</p> <p>Čist vazduh i čista voda su ključni faktori zdravog života</p>	<p>Učešće u prikupljanju različitih materijala, klasifikacija, izrada zbirki materijala</p> <p>Izvođenje različitih ogleda sa vodom, vazduhom i drugim materijalima, istraživanje njihovih svojstava</p> <p>Izvođenje zaključaka</p> <p>Predviđanje</p>	<p>Pripremanje i rukovođenje izvođenja</p> <p>učeničkih istraživačkih ogleda / projekata</p> <p>Ukazivanje na koristi promjenjaneh svojstava tvari</p> <p>Demonstriranje pravilne upotrebe različitih tvari</p>
<p>2.3. KRETANJE TIJELA</p> <p>U prirodi se sve kreće</p> <p>Na neka kretanja možemo uticati</p> <p>Kretanje na kopnu, u vodi i vazduhu</p> <p>Veza između kretanja Zemlje, Sunca i dnevnog vremena</p> <p>Mjerenje vremena</p> <p>Vremenske pojave (vjetar, oblaci, padavine)</p>	<p>U prirodi se sve kreće:automobil, čovjek, životinje, djelovi biljaka koji se nalaze iznad zemlje , talasi na vodi, prenos električne energije, svjetlost, rast djeteta i dr.</p> <p>Igračke se ne mogu kretati. Igračke pokrećemo snagom svojih mišića ili koristeći električnim pogonom</p> <p>Na sopstveno kretanje i kretanje nekih tijela, čovjek može uticati.</p> <p>Na kopnu, ljudi i životinje se kreću nogama, u vodi se životinje kreću plivajući, a u zraku leteći</p> <p>Tjelo se obično kreće kad na njega djeluje neka sila, odnosno neko drugo tijelo. Tada se tijela ubrzavaju ili usporavaju, mijenjaju pravac kretanja .</p> <p>Zemlja se također kreće. Zemlja se okreće oko svoje osovine (smjena dana i noći) i oko Sunca (smjena godišnjih doba)</p> <p>Dok se Zemlja jedanput okreće oko svoje ose prođe jedan dan i smijeni se dan i noć.</p> <p>Zemlja se oko sunca okreće za jednu godinu Godinu čine 365 dana.</p> <p>Vrijeme se mjeri pomoću sata.</p>	<p>Uočavanje različitih vrsta kretanja</p> <p>Izazivanje različitih kretanja</p> <p>Utjecaj na osobno kretanje, kretanje drugih</p> <p>Razumijevanje kretanja Zemlje oko osovine i kretanja oko Sunca</p> <p>Sposobnost razumijevanja i opisivanja vremenskih pojava</p> <p>Mjerenje vremena pomoću sata</p> <p>Predviđanje vremenskih pojava</p>	<p>Na osobno kretanje je moguće utjecati, ali na kretanje drugih nije</p> <p>Mogućnost utjecaja na kretanje predmeta je ograničena</p> <p>Dan je za rad, a noć za odmor</p>	<p>Izvođenje ogleda, zaključivanje, predviđanje</p> <p>Praćenje, posmatranje, bilježenje</p> <p>Crtanje, skiciranje</p> <p>Pokazivanje, pomoći drugima, interakcija u grupi</p> <p>Predviđanje, samoprocjnjivanje</p>	<p>Organizacija i praćenje izvođenja ogleda</p> <p>Demonstriranje odgovarajućih obrazovnih software-a</p> <p>Korištenje TV emisija.</p> <p>Podsticanje učenika da koriste Internet</p>

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA

(2 sata sedmično, 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
ZNANJE	<p>Sticanje znanja o:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Postavljanju glasa, tačnoj intonaciji, diktiji i artikulaciji, -Pravilnoj interpretaciji pjesme u odgovarajućem tempu i dinamici, -Prepoznaće muzičke instrumente: ritmičke i melodijске C.Orffa i orkestarske (harmonika, gitara, flauta, violina, truba, klavir i druge). -Samostalno sviranje na ritmičkim i i početno sviranje na melodijskim instrumentima (metalofon i ksilofon) - Samostalnije sviranje kao pratnja pjevanju, izvođenje ritma brojalice, sviranje na osnovu partitura u slikama (sa simbolima), - Prepoznaće zvučne odnose po visini, trajanju, boji, dinamici i tempu, te karakter djela. - Skladno i ritmički povezano kretanje uz muziku: izražavanje karaktera, ritma, tempa i dinamike, - Doživljava i izvodi mjeru (dobe) i ritam brojalica - Upoznaje četvrtinku i osminke kroz izgovor slogova, grafički prikaz i notni zapis. 	<p>Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Da bez tačnog pjevanja nema lijepog zajedničkog muziciranja u horu, -Prepoznaće razlike između zvukova neodređene i određene visine i koristi ih u improvizaciji, -Da je znanje sviranja na instrumentima značajno radi muziciranja u orkestru, - O instrumentima i odnosima među njima, njihovom značaju u igri, -O značaju muzike u životu djeteta, - O muzici, njenim svojstvima i osobinama tona, -Prepoznaće i razumije trajanje četvrtinki i osminki <hr/> <ul style="list-style-type: none"> -Koristiti prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i jednostavne muzičke termine, -Postavljati pitanja kad se nade pred novim muzičkim zadatkom, - Koristiti određene kriterije za

<p>SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE</p>	<p>Razvijanje muzičke sposobnosti i vještine:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Posmatranja, bilježenja, -Prezentiranja, interpretacije -muzičke memorije i -Aktivne interakcije sa okruženjem: kroz pjevanje i sviranje, muzičke igre, muzičko-scenske igre i improvizaciju, te -Eksperimentisanjem kao pojedinac kroz i timski rad-komunikaciju. -Sistematiziranjem muzičkih znanja, predviđanjem određenih rezultata, -Prezentiranjem postignutih rezultata i aktivnim pozitivnim odnosom na koncertima. 	<p>izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, improvizaciju</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> -Uz pomoć nastavnika praviti jednostavna poređenja o interpretaciji učenika, iznositi svoje mišljenje i ideje, -Pratiti redoslijed uputstava i pravila muzičke igre, -Osluškivati i ispravljati greške u pjevanju prema uputstvu nastavnika -Improvizirati samostalno maštovito i originalno. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> -Pokazuje sve više samopouzdanja u pjevanju - Pokazuje odgovornost za zajedničko pjevanje u horu/zboru -Izražava odgovornost za kvalitetno sviranje u orkestru -Poštuje muziciranje i stavove drugih <hr/> <ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaće ulogu muzike u okruženju: porodici, školi, sredini u kojoj živi -Često traži i/ili sluša muziku i pjeva i sam i sa drugom djecom, što ukazuje na narastanje potrebe učenika za muzikom u životu. -Učeće sa zadovoljstvom i već doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, u paru, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata), u čemu učenik pokazuje sve veću samostalnost - Iskazuje želju i potrebu za posjećivanjem koncerata.
--	---	---

VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	<p>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>Prema sebi kao pjevaču i sviraču,</i> -<i>Porodicu kao grupi, razredu kao horu ili /i orkestru,</i> -<i>O učenju muziciranja kao cjeloživotnom procesu.</i> <p>-Nadalje razvijanje emocionalne i estetske osjetljivosti djeteta na kvalitet muzike</p> <p>-Razvijanje ljubavi prema muzičkoj i kulturnoj baštini BiH,</p> <p>- Razvijanje trajnih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala trajna potreba djece,</p>	
--	--	--

STRUKTURA SADRŽAJA

- I PJEVANJE I SVIRANJE**
- II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE**
- III BROJALICE**
- IV SLUŠANJE MUZIKE**
- V DJEČIJE STVARALAŠTVO**

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Uz neophodno uvažavanje nivoa postignuća svakog pojedinog učenika, u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju postavljenih muzičkih odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom navedenih programskih sadržaja .

U toku godine treba obraditi najmanje **15 pjesama pjevanjem i sviranjem** Predložene pjesme za drugi razred odgovaraju opsegu dječjeg glasa, po sadržaju i karakteru interesantne su i bliske djeci ovog uzrasta. Nakon doživljaja pjesme djeca je uče pjevati slušajući nastavnika, koji pjeva uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir ili sintisajzer).

Učenici u toku godine treba da nauče najmanje **10 muzičkih igara** koje uključuju pokret. Predložene pjesme u drugom razredu imaju različit sadržajem koji, pored ostalog podražava i razne radove, život u prirodi, narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola, koja se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti, pomaže i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije. Koreografije okretnih igara u takvim slučajevima i narodnih kola mogu imati utvrđene figure i kretnje.

U toku godine treba naučiti **15 brojalica** Predložene brojalice imaju različit sadržaj (neke su iz kategorije „iracionalnih“), složeniji ritam i metriku u odnosu na prvi razred, pa su u razvoju djeteta u ovoj oblasti od neprocjenjivog značaja. Kako spadaju u dječiju igru ali i tradicionalno dječije stvaralaštvo imaju veliki značaj u razvoju muzikaliteta djeteta najmlađe dobi. Zato im nastavnik u drugom razredu treba posvetiti dužnu pažnju, što će biti jednostavno jer ih djeca kao dio svakodnevne igre zaista vole.

Slušanjem upoznati **najmanje 15 kompozicija**. Ovo područje u nastavnom predmetu ima velike mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. U razrednoj nastavi težište je na umjetničko.-doživljajnoj komponenti, a u funkciji razvoju pozitivnih interesa i stavova prema muzičkim vrednotama. Usvajanje muzičkih pojmovea kojih u muzici ima mnogo treba da teče postupno nakon dozivljaja muzike, nemametljivo i bez opterećenja muzičkom terminologijom koja je za djecu ove dobi apstraktнog karaktera.

Najvažnije je raditi dalje na poboljšanju kvaliteta pjevanja, tačnosti intonacije, opsega muzičke memorije i tačnog izvođenja ritma i metrike kroz brojalice i muzičko/glazbene igre. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom razreda. Djecu učiti da sa sve većom tačnošću zapažaju i određuju karakter kompozicije, tempo i dinamiku izvođenja, formu kompozicije, izvođače i sastave, muzičke instrumente. I nadalje podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti **dječijeg stvaralaštva** u drugom, učenike drugog razredu treba uputiti na sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja, slobodniju improvizaciju kolektivnu, grupnu, individualnu i u paru (komunikacija putem dijaloga), kao i učešće sa zadovoljstvom i većim interesom u muzičkim dramatizacijama. U toku godine treba uraditi nekoliko ovakvih muzičkih dramatizacija, uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija, priručnih i improvizovanih instrumenata.. Podsticati djecu da izmišljaju priče ili naslikaju seriju slika koje će sada znatno samostalnije sami moći uz pomoć instrumenata «oživjeti», kao i uz upotrebu lutke koja pjeva i govori.

Neophodno je napomenuti da gradivo iz muzičke kulture u sebi ima elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja u drugom razredu, pa je i korelacija sa drugim predmetima sasvim prirodna.

RAZRADA SADRŽAJA (TABELA)

MUZIČKA KULTURA

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTVANIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)	
I PJEVANJE I SVIRANJE	<p>Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jesenska (J. Stojanov 2. Dok mjesec sja (J. Batist Lily) 3. Mrv (A. Vučer) 4. Ruku meni bato daj (Njemačka) 5. Visibaba (S. Korunović) 6. Saonice male Sanje (J. Kaplan) 7. Dječiji snovi (R. efik Hodžić -stihovi V. Begić) 8. Kiša pada (Nada Ludvig-Pečar) 9. Blistaj, blistaj, zvijezdo mala (W. A. Mozart) 10. Pjesma o konjiću Božidar Stančić 11. B'jela roda (S. Korunović) 12. Rođendan u šumi (R. Hodžić-stihovi Nasiha Kapidžić-Hadžić) 13. Rodila se nota (Melisa Ibrahimbegović-Salihović) 14. Imamo učiteljicu za čistu peticu (Senad Bostandžić stihovi Mirsad Bećirbašić) 15. Bosno moja, narodna 16. Spavaj sine (Mostar), uspavanka 17. Nina, nina, bijela golubica (Krčevina-Vareš), uspavanka 18. Spavaj, Dano, u diđali beši (Srebrenica), uspavanka 	<ul style="list-style-type: none"> -Prepoznaće pjesmice, brojalice i muzičke igre. - Razumije, prihvata i poštuje pravila pjevanja (intonacija, artikulacija, diktacija) koja dovode do kvalitetnijeg muziciranja kolektiva. -Raspoznavanje pojedine muzičke znakove u notnom zapisu (dinamika, note: duge i kratke) - Razumije, imenuje i korigira greške u pjevanju i sviranju. - Prihvata korekcije i shvata da će tako biti ljepe muziciranje u razredu. - Pjeva i svira Orffove instrumente samostalnije i sa više povjerenja u sebe. 	<ul style="list-style-type: none"> -Kroz pjevanje, sviranje i improvizaciju, razvija osjet za: mjeru (dvo, tro i četverodijelnu), tezu i arzu, ritam(duge i kratke slove), tempo i dinamiku. - Osluškuje, upoređuje i koriguje vlastito pjevanje i sviranje. - Samostalno snalaženje u sviranju kao pratnji pjesmi. -Traži, prihvata i pruža pomoć, sarađuje sa drugima. - Poznaje i koristi Orffove instrumente i kombinuje ih sa priručnim. - Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja. 	<ul style="list-style-type: none"> -Ulaže veliki trud da usaglasi pjevanje i sviranje sa grupom i kolektivom. - Uviđa da pjevanje treba najviše vježbati. -Procjenjuje sebe, stvara pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu i potrebi uklapanja svog glasa u skupno muziciranje, doprinoseći boljem zvučanju. - Kroz muzičke zadatke razvijanje svijesti o obavezama i njihovom ispunjavanju, kao pojedinac ili dio grupe. - Održavanje instrumenata i njihovo određeno mjesto. 	<ul style="list-style-type: none"> -Redovno učeće u pjevanju i sviranju i u raznim prilikama: nastava, priredbe, izleti, kuća -Interakcija u improvizaciji, prihvatanje i ponašanje u skladu sa pravilima muzičke igre u svim prilikama. - Čuvanje školskih muzičkih instrumenata, izrada vlastitih improvizovanih instrumenata i njihova upotreba u skladu sa zadacima pjesme odnosno brojalice. - Ponašanjem i učestalom muziciranjem pokazuje da muziku dozivljava i cijeni. 	<ul style="list-style-type: none"> -Osmišljava prigodne muzičke igre za bolje učenje u školi, u porodici, pjevanje i sviranje u interakciji i učenje. -Komunicira sa djecom, razgovara i upućuje ih na izvore znanja. - Rukovi sa aktivnostima i motivise rad učenika. - Pomaže deci u kolektivnom, grupnom i individualnom muziciraju. -Prati i procjenjuje njihova individualna postignuća, u poređenju sa rezultatima u prvom razredu.
II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE	-Povezuje ritam pjesmice sa	-Samostalno pjeva i igra	-Razvijanje mišljenja da je pokret važan u plesu i kolu,	<ul style="list-style-type: none"> - Prikladne igre u učionici. - Predlaganje muzičke igre za 	<ul style="list-style-type: none"> -Vodi aktivnosti učenika, pokazuje, demonstrira i 	

Izbor: 1. Pačiji ples 2. Strina rodo 3. Berem, berem grožđe 4. Iš, iš, iš 5. Čvorak, čvorak 6. Mak 7. Ja kupih jednu koku malu (Jajce), narodna 8. Tašun, tašun tanana (Sarajevo), narodna, 9. Stupa (okolica Mostara) narodno kolo 10. Kolanje (okolica Sarajeva), 11. Hodavka (Sarajevo i okolina) 12. Sage se mlada do zemlje (Livno)	pokretom, odnosno prati datu koreografiju. -Prepoznaje i imenuje pojedine igre i kola -Prepoznaje oznake za dinamiku i koristi ih u igri. -Prihvata i primjenjuje pravila muzičke igre. -Pravilno izvodi igru odnosno kolo. -Prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje.	-Opisivanje pokretima određenih događaja u prirodi (život u prirodi, radovi, narodni običaji) -Samostalno izvodi zadane pokrete. -Samostalno predlaže i nove pokrete koji su prihvatljivi -Samostalno igra u kolu i usvaja ih sa više sigurnosti - Izražava kretnjama šta muzika sugerire - Razvijanje osjećaja za mjeru, ritam i izražavanje muzičkog djela	kao i za upoznavanje muzičke baštine BiH -Razvijanje svijesti o kolima kao muzičkom stvaralaštvu sa utvrđenom pravilima (koreografija) -Podsticanje kreativnosti igrom, pokretom i pjevanjem. - Slobodno i organizovano kretanje u prostoru - Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja na koncertima i nastupima folklornih ansambala	prirdebe -Praktičan rad u razredu, u školskom dvorištu, vrtu van škole, zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje, -Modeliranje narodnih nošnji prema originalu ili fotografijama - Izrada od različitih materijala u učionici, -Crtanje (slikanje) narodnih nošnji, -Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama na koncertu, - Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju	usmjerava u pravcu interesa i mogućnosti -Posmatra i prati učenika u radu -Direktno učešće sa učenicima u igrama i kolu, -Osmisljava, priprema i organizira igre u učionici, posebno trradicionalne igre, -Rukovodi, upućuje, pomaže, pokazuje simulacije na kompjuteru - U saradnji sa roditeljima organizira praktične vježbe i odlazak na probu u KUD.
III BROJALICE 1. Golub s krova guče 2. En, ten, tini 3. Jen, dva, tri 4. Pužu, mužu 5. Ja sam ja 6. Jedna vrana gakala 7. Trči zeko kroz šumicu 8. Pliva patka preko Save 9. Ljulja, ljulja, ljuške 10. Cica maca plakala 11. Tri su mace skakale 12. Ide maca oko tebe 13. Pišem, pišem petnaest, 14. U maloga svica 15. Jedan dodan, digin disin (Valjevac, G.Vakuf) 16. Enci, menci, na kamenci (Jezero, Jajce)	-Ponavlja i razumije pokrete brojalice -Prati i izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi) - Pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru (na osnovu primjera nastavnika) -Pravilno korača u ritmu -Prepoznaje ranije obrađene brojalice sa tekstom i bez teksta -Slušanjem i gledanjem u notni zapis određuje duge i kratke note (slogove teksta)	-Poređenja nota i trajanja prema slogovima riječi brojalice, uočavanje sličnosti i razlika, diskusije -Prepoznavanje ranije naučene brojalice na osnovu ritma bez teksta (zagonetka) - Tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojavanjem rukom i u koloni (stupanje nogama); -Samostalno izvođenje ritma brojalice sviranjem na instrumentima, poigrava se i kombinuje ih -Uočavanje razlike između određenih i neodređenih zvukova	-Razvijanje pozitivnog mišljenja o brojalici kao maštovoj igri koja razvija osjećaj pripadnosti grupi - Pamti i donosi u razred nove brojalice za zajedničku igru -Pokazati je drugarima i radovati se novim zajedničkim iskustvima -Reprodukuje ritam na instrumentu, uči druge i jača njegova samosvijest -Razvijanje kreativnosti i maštete u ritmičkom izražavanju. -Orffov orkestar kao porodica i uređena zajednica: svako svira prema pravilima i zasluguje poštovanje.	Skupljanje i zapisivanje brojalica, sortiranje i izvođenje zaključaka o dječjoj igri -Izrada zidnog panoa sa zapisima -Izvoditi zapise napravljenim instrumentima -Izabrati po zvuku najsličnije Orffovim i napraviti stalnu razrednu izložbu -Prigodne igre -uloge članova porodice u izradi instrumenata, - Slikanje instrumenata i prezentacija crteža, fotografija	-Rukovodi, pomaže, upućuje koordinira rad u ovom području -Osmisljava prigodne muzičke igre za interaktivno učenje, -Vodi i usmjerava aktivnosti učenika, -Pokazuje i demonstrira izvođenje i sviranje -Procjena interesovanja i napretka učenika, razvijanje kreativnosti i radnih i kulturnih navika kod učenika
IV SLUŠANJE MUZIKE HIMNA BOSNE I HERCEGOVINE Izbor:	-Prepoznaje ranije slušana djela	-Slušajući pjevuši melodiju,	- Izražavanje utisaka o slušanom djelu (tempo, dinamika, karakter)	-Prikupljanje kaseta i CD sa opdgovarajućim djelima -Prikupljanje štampanih materijala i slika	-Osmisljavanje i realizacija simulacionih igara za djecu, -Pripremanje i vođenje djece kroz aktivnosti dijaloga i

<p>1. Gdje je onaj cvijetak žuti (G. B. Pergolesi) 2. Divna noć, odlomak iz Barkarole, (Ž. Ofenbah) 3. Zima (II stav, A. Vivaldi) 4. Alla turca, (W. A. Mozart) 5. Vojnička koračnica (R. Schumann) 6. Veseli seljak(R. Schumann) 7. Koka i pilići, Akvarij, Ptice (C. Saint. Saens) 8. Fosili i klokani (kenguri), C. Saint. Saens 9. Peća i vuk (S. Prokofjev) 10. Instrument čarobnjak (Božidar Sakač) 11. Zaledena česma (Kemal Monteno) 12. Moje Saraj'vo (Selma Muhedinović) 13. Aska i vuk, odlomci iz opere (A. sim Horozić) 14. Djeca grada mog (Avdo Smailović) 15. "Mačkin dom", - odlomci iz opere (V. Komadina) 16. Mali ZOO (J. Magdić) 17. Dragoj mojoj BiH (Ismet Kurtović, stihovi Fikret Kurtović)</p>	<p>-Prepoznaće karakter djela -Prepoznaće instrumente (klavir, gitara, bubanj, harmonika) -Razlikuje izvođačke sastave (orkestar, solista, hor) -Prepoznaće instrumente i grupe instrumenata (flauta, truba, zvona, gotar, gudački instrumenti) -Prepoznaće vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje -Prepoznaće ranije slušana djela -Prepoznaće narodnu muzičku tradiciju</p> <p>-Razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke o djelu - Pokazuje da cijeni izvođače i razvija pozitivan stav prema muzici i kompozitorima -Razgovora odjelu i osjećaju ugodnosti i opuštanja i traži da se ponovi -Komentariše osobine tona i njegove karakteristike -Razvijanje pozitivnih navika i potrebe za muzikom - Traži da ih vidi uživo na koncertima -Razvijanje kulture ponašanja na koncertu i pozitivnog ponašanja prema muzičkim umjetnicima -Razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini (auditivna ekologija).</p> <p>kompozitora i muzičkih instrumenata simfonijskog orkestra -Prikupljanje štampanih materijala i slika i tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH -Izrada zidnih panoa sa tematskim sadržajima -Prikupljanja tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola -Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi -Pravljenje zajedničke makete koncertnog podijuma -Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu.</p> <p>interakcije -Pomoći učenicima u samostalnom i grupnom radu. -Obavlja temeljitu pripremu učenika za posjete i izlaska u ustanove - Osposobljava ih za uočavanje, bilježenje, prikupljanje materijala i izradu zidnih kalendarâ sa terminima koncerata. -Planira termine za posjete kulturnim ustanovama i bilježi ih na kalendaru</p>
<p>V DJEĆIJE STVARALAŠTVO</p> <p>-Izmišljanje pjesmica na tekst -Improvizacija na Orffovim instrumentima, -Improvizacija pokreta u ritmu, - Plesna dramatizacija, -Literarno i /ili likovno izražavanje doživljaja muzike, - Osmišljavanje muzičkog igrokaza posjeta koncertu u mjestu.</p>	<p>-Spontano improvizira: dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem -Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno - Na podsticaj, ali i spontano daje svoje ideje za rad</p> <p>-Samostalno smišla, upoređuje, dodaje, mijenja -Izražava razne ritmove, zvukove i šumove iz prirode i života uz improvizaciju ritmičke pratnje - Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, špokreta i likovnim izrazom. - Sam predlaže ideje i uključuje se u rad.</p> <p>-Razvijanje pravilnog odnosa prema muzici, muzičkim instrumentima; -Sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja - Saopštava interes i želju za njihovo kombinovanje, -Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, individualna i u paru (dijalogom) -Učeće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda</p> <p>-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“. -Dogovaranje o kolektivnoj improvizaciji tipa „mozaik zvuci“, koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju. Izvođenje muzičkog igrokaza</p> <p>-Planira, priprema, rukovodi, razvija interes učenika svojim odnosom prema radu i muzici. -Planira aktivnosti i sadržaje u kojima je muzika u korelaciji sa ostalim umjetničkim područjima -Saradnja sa lokalnom zajednicom-posjete koncertima, priredbama- -Procjenjuje učenička postignuća, podstiče kreativnost</p>

--	--	--	--	--	--

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

SADRŽAJI U „CRTEŽU“	LIKOVNE FORME I TEHNIKE	KREATIVAN CRTEŽ	KOMUNIKACIJA I OTVARANJE UČENIKA
Sadržaji iz života učenika, porodice, škole, ulice, okoline	Izražavanje osnovnim likovnim elementima: linija, boja, ploha i volumen i njihovih regulatora: simetrija, kompozicija, kolorizam i ritam	Treba njegovati subjektivan crtež; brz, nov i svjež, koji ne liči ni na koji drugi „crtež“	Dijete komunicira sa sadržajem u svom crtežu
Sadržaji iz prirode i godišnjih doba	Prepoznavanje i usavršavanje likovnih formi: Crtež, slike, grafike, reljefa i kipa, zgrade i gradnje	U „crtežu“ učenik projicira sebe	Analizira svoj „crtež“ i crteže svojih vršnjaka
Sadržaji na temu praznici, rođendani	Imenovanje i korištenje osnovnih i neutralnih boja - akvarel, tempera, pastel, mozaik, kolaž, flomaster, olovke u boji, ...	Ljepota se osjeća, u subjektu, a subjekt u crtežu i umjetnosti, zato se učenicima nudi njihov crtež i umjetnost kao estetska inspiracija	Priča o onome šta se pojavljuje u crtežu i umjetnosti
Sadržaji iz sporta	Korištenje raznovrsnih linija: kriva i prava; horizontalna, vertikalna i kosa; cik-cak, isprekidana	U realizaciju su uključena sva čula, dijete svoj svijet gleda svojim očima, doživljava svojim srcem, misli svojom glavom, crta svojim rukama	Otkriva asocijacije i izmišlja, razvija maštu
Unutarnji sadržaji: šta sanjam, čega se plašim, šta će biti kad porastem, da sam ja ...	Uočavanje kompozicije: vodoravna, vertikalna i kosa, piramidalna i kružna, sažeta i rasuta	Kreativan crtež je plod „sanjanja na javi“ u koju učenik unosi svu svoju energiju	Likovnu formu pretače u verbalnu priču
Ilustracije: bajka, basna, legenda, mit, zagonetka i odgonetka, lutkarska predstava	Korištenje osnovnih grafičkih prirodnih otisaka, te kiparskih materijala: plastelin, glina, drvo, papir, ...	Kreativan crtež je snažan, dramski i lirske	Dijete crta i govori, „piše“ i briše, oduzima i dodaje
Strip inspirisan crtanim filmom, igrokazom	Izražavanje simboličkim bojama, opisnim prostorom i psihološkom proporcijom	On je originalan, individualan, plijeni pažnju, proizvod je talenta	Učenik se u „crtežu“ bori i troši, gubi i dobiva, tuguje i raduje se
Inspiracije iz primjenjenih i likovnih umjetnosti			Zadovoljava svoju radoznalost
			Komunicira sa sobom i okolinom
			Toliko se dijete srodi sa crtežom da ono crtež crta iz crteža
			Osjećanje kaže da nešto postoji, a mišljenje dodaje šta je to

OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA

Da učenici vole «crtati» i da vole gledati umjetnost, kao što vole uopće slike, iz kojih uče:

- da prepoznaju simboličku umjetnost iz «djetinjstva čovječanstva» blisku svome «crtežu»,
- da učenici proširuju svoja osjećanja i znanja o «crtežu» i umjetnosti,
- da učenici prihvaćaju kako «crtež» i umjetnost nije oponašanja, već stvaranje,
- da prihvaćaju kako je u «crtežu» i umjetnosti podjednako prisutan sadržaj i forma,
- da u «crtežu» i umjetnosti, sa više asocijacija, analiziraju: sadržaj, likovno, estetsko i tehničko,
- da je «crtež» i umjetnost uzajamna igra između viđenja i mišljenja,
- da učenici njeguju emotivnu, a ne objektivnu proporciju, simboličku, a ne lokalnu boju,
- da učenici u crtežu kritikuju i hvale,
- da učenici u «crtežu» i umjetnosti prepoznaju vodoravnu, vertikalnu, kosu i kružnu kompoziciju, da se učenici uspješno služe osnovnim i neutralnim bojama, te toplim i hladnim...
- da učenici malo po malo usvajaju osnovnu likovnu terminologiju
- da je, uz nastavnikovo poznavanje umjetnosti i društva, učenika, porodice i «crteža», posebno shematsko-simboličke faze «crteža» učenika, logično očekivati pozitivne likovne rezultate,
- da učenici malo po malo prelazi od pojave, preko predstave do pojma.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti

Učenici drugog razreda treba da nastave sa praksom i teorijom koju su započeli u prvom razredu; da u svom „crtežu“ obrađuju teme, motive, ilustracije i inspiracije: po sjećanju, po direktnom posmatranju, radu po mašti, radu prema tekstu-ilustracija i strip, inspiracijom iz likovnih i primjenjenih umjetnosti;da time obogate sadržaje iz života, porodice, škole, književnosti za djecu i likovnih umjetnosti.

Rad po sjećanju

Doživljaji iz života djeteta, porodice, škole, ulice,okoline, društvo vršnjaka;
Ugodni i neugodni događaji, te subjektivni doživljaj-sjećanje.

Rad po direktnom posmatranju

Posmatranje prirode života i rada;
Razvijanje kod djeteta posmatranja i zapažanja svega što se nalazi u njegovom okruženju, doživljavanja svim čulima i misaonim kategorijama, a potom likovno izražavanje.

Rad po mašti

Šta sanjam, čega se plašim, šta ću biti kad porastem, da sam ja učiteljica,..

Rad prema tekstu-ilustracija i inspiracija

Bajka, basna, mit, legenda, odgonetka i zagonetka, priča i izreka: Kritsko-Mikenska kultura, Legenda o Europi i Minosu, Legenda o Dedalu i Ikaru, Trojanski rat, Laookon sa sinovima, Grčka, Arhajska umjetnost, Prve olimpijske igre u Grčkoj, XIV zimske olimpijske igre u Sarajevu 1984, Heraklo davi Nemejskog lava, Klasična grčka umjetnost, Niobida na umoru ,Helenistička umjetnost, Mauzolej u Halikarnaku , te ilustracije iz književnosti za djecu i junaka crtanih, animiranih filmova i stripa.

Likovna i primjenjena umjetnost kao inspiracija

Posmatranje originalnih umjetničkih djela na izložbama, reprodukcija u knjigama i udžbenicima, folija, video i dr. Učenicima se nudi umjetnost kao inspiracija za vlastiti subjektivni crtež, sliku, reljef i kip.

LIKOVNI JEZIK ILI FORMA

U drugom razredu učenici treba da prošire osjećanje i znanja o likovnim elementima: crta, boja, ploha, volumen i regulatora: a-simetrija, kolorizam, kompozicija i ritam.

Crtanje

Dalje usavršavati upotrebu crtačkih tehnika: grafitna i hemijska olovka, flomaster, kreda, ugljen, metalno pero,...

Slikanje

Usavršavati tehniku slikanja koristeći akvarel, temperu, gvaš, pastele, flomaster, kredu, gradeći likovne regulatore:a-simetriju, kolorizam, kompoziciju i ritam. Boja je zahvalna u radu sa djecom ovog uzrasta. Sedmogodišnje dijete koristi tzv. simboličke, šarene i neutralne boje.

Dekorativni rad s grafikom

I dalje koristiti, usavršavati i kombinirati dekorativni rad s grafikom korištenjem likovnih elemenata: linija, boja i ploha, te regulatora: ritam i simetrija. Dekorativni rad podrazumijeva ukrašavanje upotrebnih predmeta: ukrasi, šare, ornamenti i arabeske. Koristiti prirodne otiske upotrebom osnovnih boja.

Prostorno-plastično oblikovanje: reljef, kip i zgrada

Razvijati i dalje sposobnosti modelovanja i građenja kod djece, a preko njih i dječija čula i spoznaje.

Vizuelno-estetsko procjenjivanje

Pri doživljaju „crteža“ i umjetnosti učenici postepeno upoznaju likovnu terminologiju i posmatrajući svoj „crtež“ i umjetnost umjetnika bogate doživljaj i znaju kazati o sadržaju, likovnom, estetskom i tehničkom. Na taj način učenici upoznaju simboličke likovne i primjenjene umjetnosti, koje su bliske shematsko-simboličkoj fazi dječijeg crteža, kroz koju prolazi naš uzrast. Dijete će u skladu s vlastitom percepcijom i recepcijom izraziti doživljaj, na svoj način imenovati ono što je u domenu percepcije.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Svi drugi predmeti u školi imaju uzlaznu liniju, pa se daju stupnjevati, na neki su način logični; u Likovnoj kulturi nisu. Zašto? Zato što u prvom i drugom razredu svi učenici znaju crtati, u osmom i devetom razredu saopćavaju «da ne znaju». Zato, na neki način, svi ostali predmeti bilježe logične rezultate napretka, a Likovna kultura «nazatka», pa se onda izvodi definicija: da se djeci i učenicima nudi «crtež» kao sredstvo odgoja i obrazovanja, dok ona žele da «crtaju», a da se ta želja u devetom razredu prirodno gasi. Djecu prođe «crtanje», kao što ih prođe djetinjstvo. Zato neki pedagozi žele da djeca, da bi duže «crtala», što duže budu djeca. Ta činjenica predmet Likovnu kulturu čini specifičnom, te on tako ne liči ni na jedan drugi predmet, već je identičan samom sebi.

Crtež našeg uzrasta je u usponu. A što učenici kada odrastu prestaju «crtati», nije kriva ni škola ni učitelj niti nastavnik, već je to prirodnji proces; iako nastavnik uvijek od učenika zahtijeva maksimum. Tome treba dodati i slijedeće: iako se spoznaja može razviti po nekoj određenoj metodi i bez svijesti o njoj, kao što bi to moglo da se primijeni za dječiji «crtež», da dijete «crta» čak i bez svijesti o sebi i «crtežu», ipak nastava Likovne kulture ima svoje jasne metode i principe u kojima nastavnik u praksi sa manje truda postiže zavidne stvaralačke rezultate. Ovdje samo ističemo **princip nastavnika rukovodjenja i metode igre, nastave i stvaralaštva** kao jedinstva suprotnosti i **metodu aktivnog doživljaja** u kojima učenik aktivno učestvuje u procesu rađanja svog subjektivnog «crteža».

Specifičnost je i u internacionalnom likovnom jeziku, u kojem je sve simbolično, jer nito ne zna šta ova ili ona linija i boja, koju je dijete stavilo kistom na papir, predstavlja. Da li zato što je od svih mogućih učenik izabrao baš tu ili zato što na paleti nije imao neku drugu, pa mi onda, iako to sve izvire iz njegove duboke psihe, nagađamo: šta je učenik htio da kaže. Ali, da bi opravdali sebe, formulisemo: estetsko nastoji da u «crtežu» razotkrije tajnu koja u njemu ipak ostaje sačuvana. Stoga simbolička umjetnost, «crtež» i u njima simbole je teško odgonetati. Ali je takva umjetnost i takav «crtež» bogata umjetnost i bogat «crtež».

Nastava se realizira u dva odvojena nastavna sata, jer je za uzrast 1. razreda, kada su oni «jučer» bili u obdaništu, zanimanje trajalo ne više od 25 minuta. I u 1. i u 2. razredu učenici svoj «crtež» brzo završe, za 25 minuta, a 20 minuta je dovoljno vrijeme za uvodni i završni dio nastavnog sata. Učenike ne treba do kraja iscrpljivati, niti da oni opet «gnjave» svoj «crtež». Oni treba da kreiraju brz i svjež «crtež», te da sedmično «crtaju» 2 «crteža». Tek bi u 5. razredu učenici mogli «crtati» u blok-času.

Navodeći principe i metode, i napominjući specifičnosti, zagonetke i tajne «crteža» («crtež» je crtež, slika, grafika, kip i zgrada), objašnjavamo naš naslov:

Didaktičko-metodičke napomene, a iz svih ostalih priloga izviru dodatne upute.

ANEKS: LIKOVNA KULTURA ZA UČENIKE S POSEBNIM POTREBAMA

„Radost se ispoljava, tuga se prikriva“

Na prvi pogled bi se moglo pretpostaviti da bi rad sa učenicima s posebnim potrebama sa likovnim zahtjevima išao znatno ispod zahtjeva učenika istog doba u razrednoj nastavi, ali nije tako. Zapravo to zavisi od ukupnog koncepta nastave Likovne kulture. Za koncept kakav je zagovaran u «jugo-jezgru», u kojemu se zagovara likovna edukacija učenika likovnom jeziku, taj bi zahtjev išao za 2/3 godine ispod učenika kalendarskog doba razredne nastave. Koncept koji prihvata da učenici po rođenju znaju crtati ne pravi znatne razlike između pomenutih uzrasta učenika. Ovaj koncept i ovaj program teži stavljanu na doživljaju učenika. On čak pretpostavlja da populacija učenika s posebnim potrebama u svom «crtežu», pod uslovom da im se ponudi vruć sadržaj, u nastavi Likovne kulture, nalaze svoj puni mentalni trenutak da se emotivno izraze. Njihovi su «crteži» po žestini linije i boje prepoznatljivi, i može se reći da tu sve ide bez naglašenih razlika, naprotiv, učenici s posebnim potrebama i njihov «crtež» dolazi do svog potpunog izraza.

Međutim, ako nije kako dijete hoće, nastaju problemi. Što se crteža tiče, on se svodi na minimalnu mjeru. Učenikova pažnja traje svega nekoliko minuta, kad učenik sjedi rijetko će nešto nacrtati. Sve boje sruči na jedno mjesto i toliko to trlja dok ne probije podlogu papira. Nagovor da pomjera ruku, kist i boju ide s minimalnim uspjehom, od pomoći učenika, zahtjeva da mu oni to sve urade. Razbacano na papiru crta krugove i linije. U prvom razredu, crta na nivou djeteta od tri godine, ali je i to od onoga da se ne crta nikako, jer ako dijete od 4. do 10. godine ne mari za crtež, to predstavlja indikaciju nekog dubokog psihičkog poremećaja.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama nije samo «daš mu listić neka radi, pa da vidimo šta će uraditi», već prije svega vruć sadržaj i topla riječ, pohvala, ovisno o djetetu i okolnostima u kojima živi i radi. Likovna kultura, crtež ili slika je poseban i jedinstven način govora i komunikacije između učitelja i učenika u ovom uzrastu, bar u početku, dok učenici ne prevaziđu adaptivnu fazu. Kasnije učenik počinje i govoriti i saradivati.

Njihovi radovi su puni slobode i originalnosti koja nam često mnogo govori o njihovom unutrašnjem svijetu. U taj svijet je potrebno ući kako bi se pronašao pravi put do njihovog srca i uspostavila veza njihovog unutrašnjeg i vanjskog svijeta. Sve likovne tehnike treba da im budu dostupne, a način korištenja prepušten njihovoj slobodi i osjećaju. Njihova kreativnost je oslobođena kalupa i radovi su zaista odraz njihove ličnosti. Radost stvaranja i reagovanja na različite poticaje iz svijeta koji ih okružuje, može biti samo korak naprijed u cilju odgoja i obrazovanja ličnosti spremne da nađe svoje mjesto u društvu.

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

(2 sata sedmično, 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBJAZOVNOG RADA

CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
Očuvanje i unapređenje zdravlja	<p>razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela</p> <p>razumije značaj pravilnog držanja tijela za zdravlje</p> <p>pravilno drži tijelo</p> <p><i>posjeduje znanja o značaju zdravlja</i></p> <p>poseduje znanja o značaju tjelesne aktivnosti za očuvanje i unapredavanje zdravlja</p> <p>poseduje znanja o značaju prirodnih faktora (zrak, sunce, voda) i tjelesne aktivnosti u prirodi</p> <p>porodično koristi zdravstvene usluge</p> <p>ima usklađen dnevni ritam odmora, spavanja, učenja i igre, primjereno uzrastu, uz asistenciju odraslih</p> <p><i>izbjegava situacije u kojima može da se povrijeđi i umije da traži pomoć</i></p> <p>poznaće principe pravilne i redovne ishrane, ima kulturu objedovanja</p> <p>posjeduje osnovne navike lične i kolektivne higijene</p> <p><i>poznaće rodne (spolne) karakteristike, uvažava suprotan spol</i></p> <p>zna da su psihoaktivne supstance štetne</p> <p>tražiti će pomoći ukoliko je zlostavljan (tjelesno, emocionalno ili seksualno) i (ili) zanemareno, ili zna za takav slučaj</p> <p>pozitivno doživljjava i vrjednuje nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja</p>
Razvijanje motoričkih sposobnosti, umijeća i navika u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama	<p>izvodi pokret/ kretanje u zadatom smjeru i po zadatoj putanji</p> <p>usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita</p> <p>usklađuje svoje kretanje sa kretanjem para (partnera) u jednostavnijim kretnim zadacima</p> <p>unapređuje motoričke sposobnosti (koordinaciju, agilnost, ravnotežu, preciznost gipkost, snagu, brzinu i izdržljivost)</p> <p>sposoban je da prepliva 25m slobodnom tehnikom (u I, II ili III razredu)</p> <p>vješto izvodi raznovrsne forme prirodnih oblika kretanja (hodanje, skakanje, trčanje...)</p> <p>povezuje prirodne oblike kretanja (npr. trčanje i skakanje...)</p> <p>primjenjuje prirodne oblike kretanja i njihove kombinacije u igramu i poligonima (sa i bez rekvizita)</p> <p>pravilno izvodi jednostavnije vježbe oblikovanja, sa i bez rekvizita</p> <p>samostalno izvodi jednostavne plesne korake</p> <p>vlada izabranim vještinama iz vježbi na spravama, tlu, i sportskim igrama</p> <p>posjeduje i druga motorička iskustva u zavisnosti od ličnih interesovanja i mogućnosti sredine (npr. vožnja bicikla, smučanje, sankanje, klizanje, pješačenje uprirodi, stoni tenis, sportski ples itd.)</p>
Osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme	<p>poznaće terminе za označavanje osnovnih položaja, stavova, pokreta i kretanja</p> <p>zna ulogu dijelova tijela prilikom vježbanja</p> <p>prepoznaje osnovne vrste vježbi oblikovanja (vježbe jačanja, vježbe istezanja, vježbelabavljenja)</p> <p>prepoznaće fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjetistica itd.) i umije da traži pomoći ako se loše osjeća</p> <p>poznaće osnovna načela sigurnosti u sali, na igralištu i bazenu</p> <p>samostalno primjenjuje naučene modele tjelesne aktivnosti (igre, jutarnja gimnastika, zagrijavanje i smirivanje organizma)</p>
Promoviranje pozitivnih socijalnih interakcija	<p><i>prihvata one koji se od njega razlikuju</i></p> <p><i>ophodi se s pažnjom prema vršnjacima i pokazuje spremnost da im pomogne</i></p> <p><i>igra se i vježba u grupi uspostavljajući saradničke odnose</i></p> <p><i>poštjuje postavljena pravila uz podsticanje i nadzor učitelja</i></p> <p><i>pozitivno vrjednuje uspješne poteze i uloženi trud svih učesnika u igri</i></p> <p><i>prepoznaće nesportsko ponašanje (gruba igra, kršenje pravila, nepristojno ponašanje...)</i></p>

Razvijanje pozitivne slike o sebi	upoznaje i prihvata svoje sposobnosti, osobine i ograničenja značajna za učešće u tjelesnoj aktivnosti
	posjeduje pozitivno iskustvo uspešnosti kroz ovladavanje sve složenijim kretnim zadacima
	<i>upoznaje i prihvata sebe</i>
	<i>upoznaje svoje sposobnosti</i>
Razvijanje kreativnosti kroz pokret	pokretom izražava svoje emocije i iskustva, pokret uskladjuje sa muzikom
	pantomimom i pokretom prikazuje različite životne situacije

NASTAVNI SADRŽAJI

Prirodni oblici kretanja: različiti oblici hodanja i trčanja - sa promjenom pravca kretanja, promjenom tempa, naprijed i nazad na raznim djelovima stopala.

Skokovi i poskoci: sunožni skok uvis iz mjesta; preskakanje duge vijače pojedinačno, u paru i u trojkama jednomožno i sunožno; protrčavanje ispod vijače; preskakanje kratke vijače u mjestu i kretanju na različite načine; preskakanje raznih rekvizita poređanih u nizu, krugu ili polukrugu, sunožno ili jednomožno.

Dizanja i nošenja: nošenje 3 - 4 lopte istovremeno 8m ; nošenje 2 medicinke (0,5 – 1 kg) u odručenju 6 m.

Penjanja: penjanje uz švedske ljestve; penjanje uz mornarske ljestve; penjanje i provlačenje kroz velike ljestve; penjanje uz motku 1,5m od dohvratne visine; penjanje uz stablo; penjanje i spuštanje sa sprava.

Puzanja: potruške, na boku, na leđima.

Provlačenja: kroz ljestve, obručeve, ispod sprava i drugih prepreka.

Višenja: izdržaj u visu; pomicanje rukama u visu; zgib u visu, uz pomoć – izdržaj.

Upiranja: kratkotrajni upori na tlu, o zid, o spravu; kretanje u uporu za rukama - “četvoronožno”.

Vučenja i guranja: preko linije u parovima; povlačenje užeta; ”borba pijetlova” i slično.

Elementarne igre s različitim odgojno-obrazovnim ciljevima: razvoj koordinacije, opuštanje – smirenje, funkcija socijalizacija i sl.

Atletski sadržaji: hodanje i trčanje u prirodi; štafetne igre sa elementima trčanja, bacanje i skokova; preskakanje niskih prepreka jednomožnim odrazom; preskakanje određene razdaljine (jarka, strunjače) kratkim zaletom jednomožnim odrazom i sunožnim doskokom; skok udalj iz mjesta sunožnim odrazom; skok u dubinu – pijesak (60 cm); trčanje 30 m - visoki start; trčanje umjerenim tempom do 1 min; bacanje loptice (200g) udalj i cilj; bacanje medicinke jednom rukom sa ramena (1 kg).

Gimnastički sadržaji: vježbe oblikovanja za razvoj svih većih mišićnih grupa, sa posebnim akcentom na mišiće trbuha, leđa i ramenog pojasa, bez i sa rekvizitima, sa i bez muzičke pratnje; savlađivanje straha od sprava; poligoni sa prelaženjem sprava; osnovi akrobatike valjanje povaljka, ”svjeća”; skok uvito, mekani doskok.

Preskoci: naskok na švedski sanduk uzduž u čučanj – saskok na meku strunjaču.

Vježbe ravnoteže: hodanje po niskoj gredi i klupi u svim smjerovima; sunožni okret za 180 stepeni; sunožni saskok.

Ritmika i ples: okretanje obruča oko ruke i struka, vođenje obruča kotrljanjem naprijed, kotrljanje obruča u parovima; dječji poskok, plesni dokoraci uz pratnju muzike; plesne koreografije po izboru učitelja; improvizirane koreografije na različite vrste muzike.

Igre sa loptom: igranje različitim loptama rukom, nogom, glavom palicom ili reketom: vođenje lopte rukom ili nogom u jednom pravcu ili sa promjenom pravca; kontrolirano odbijanje balona jednom ili objema rukama; dodavanje i hvatanje lopte jednom i objema rukama; dodavanje lopte nogom; štafetne i elementarne igre sa loptom; odbojka preko konopa sa balonom.

Plivanje: hodanje i trčanje u plitkoj vodi sa različitim zadacima kroz igru; vježbe za prilagođavanje na otpor vode, potapanje glave, gledanje pod vodom, izdisanje pod vodom, plutanje na grudima; vježbe za sigurnost u dubokoj vodi; osnovi tehnike plivanja – rad nogu, rad ruku leđno i kraul.

Izleti i pješačenja: dva izleta, od kojih jedan zahtjevniji u pogledu dužine puta i konfiguracije terena.

Zdravstveno preventivni sadržaji moraju da odgovore zdravstvenim potrebama učenika. Kako je škola dinamična organizacija, ona mora da odgovori promjenama zdravstvenih potreba učenika, školske sredine i socijalnog okruženja. Sadržaj i metode moraju biti sistemski planirani i sprovedeni uz uključivanje: zdravstvenih radnika, učenika, nastavnika, nenastavnog osoblja i roditelja.

Za prvi ciklus obveznog obrazovanja, tematski sadržaji zdravstvenog odgoja su: naše tijelo; lična higijena; zdravi zubi; zdrava ishrana; nastanak bolesti - kako očuvati zdravlje; zdrava kičma i kostur; zdrava životna sredina; posljedice uzimanja droga, alkohola i duhana po zdravlje; značaj tjelesne aktivnosti i rekreacije za zdravlje; značaj igre i radosti za zdravlje; značaj školske sredine za zdravlje.

Zdravstvene radionice, odnosno edukativne grupne igre bit će trenuci kada će djeca učiti kako da izbjegnu situacije u kojima mogu da se povrede, kako da održavaju ličnu higijenu (pranje ruku i zuba, umivanje, tuširanje), kako da održavaju kolektivnu higijenu, o štetnosti droga, pušenja i konzumiranja alkohola, kako da zatraže pomoć ako su žrtva zlostavljanja, pri čemu nastavnik mora voditi računa da ne zaplaši i ne zabrine djecu.

Učenje i igra su kompleksne aktivnosti, zasnovane na nedjeljivosti morfoloških, funkcionalnih, motoričkih, kognitivnih, konativnih i ekoloških struktura i funkcija. Čas tjelesnog i zdravstvenog odgoja može biti integriran u cjelokupnu nastavu, odnosno aktivnost učenika. Nastavnik može tokom nekog drugog časa, ili između dva časa, s učenicima organizirati prigodnu tjelesnu aktivnost. To može da traje pet, deset, trideset minuta, u dvorištu ili na livadi, sve jedno, ali i to će biti čas tjelesnog i zdravstvenog odgoja. U isto vrijeme nastavnik može da predaje, odnosno da razgovara sa učenicima o nekoj temi, na primjer iz prirode koja ih okružuje i to će, ujedno, biti i čas moje okoline.

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, a i inače, ciljevi su prilagođeni naslijednim mogućnostima učenika, njihovoj hronološkoj dobi i stvarnom stanju, te objektivnim mogućnostima njihovog rezidencijalnog ambijenta. Usmjereni su prevashodno da stimuliranje psihomotoričkog, morfološkog i funkcionalnog razvoja djece, primjereno njihovim stvarnim mogućnostima.

Opći cilj tjelesnog i zdravstvenog odgoja je da se planiranim, programiranim, organiziranim i kontroliranim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu konstelaciju antropoloških osobina i sposobnosti, motoričkih znanja i stanja zdravlja.

Posebni ciljevi u području tjelesnog i zdravstvenog odgoja su: (1) shvatanje smisla, vrjednosti i principa tjelesnog vježbanja, (2) očuvanje i unapređenje zdravlja, (3) stimuliranje razvoja motoričkih, morfoloških i funkcionalnih osobina i sposobnosti; usvajanje znanja, vještina i navika u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama, (4) osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme, (5) razvijanje pozitivne slike o sebi, (6) razvijanje kreativnosti kroz pokret, (7) promoviranje pozitivnih socijalnih interakcija, i (8) praktična primjena sposobnosti i stečenih znanja, vještina i navika u konkretnim uvjetima života i rada.

Pojedinačni ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja izvode se iz posebnih ciljeva, a odnose se na konkretnе sadržaje preko kojih se oni realiziraju.

Specifični ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja mogu se ticati sporta, sportske rekreacije i kinezioterapije. Oni su usmjereni prevashodno na razvijanje motivacije kod učenika i interesa kod roditelja za navedene kineziološke aktivnosti, ukoliko za njih postoji realna potreba. Takođe, cilj je razvoj, sistematizacija i primjena međuzavisnih antropoloških, metodoloških, metodičkih i stručnih saznanja, primjerenih kineziološkim potrebama djece i omladine.

Ciljevi u školskom procesu tjelesnog i zdravstvenog odgoja su operativni. U odnosu na idealno i očekivano stanje učenika primjereno njihovom inicijalnom stanju i faktorima ograničenja, predstavljaju osnov za koncipiranje, planiranje i programiranje sadržaja, organiziranje, izvođenje i kontrolu aktivnosti, te analizu i procjenu ishoda tjelesnog i zdravstvenog odgoja, u odnosu na pojedinačne i posebne, odnosno i opći cilj.

Ovaj period razvoja djeteta je veoma pogodan za početak planskih — ciljanih uticaja, putem vježbanja, na organizam djeteta. U ovom uzrastu su uticaji na pozitivnu transformaciju antropoloških dimenzija učenika najveći, a na neke dimenzije i jedino mogući. Zbog toga je nastavni program zasnovan na igri i prirodnim oblicima kretanja, sa sadržajima i pristupima koji prevaliraju dječiju potrebu za aktivnošću i stimuliraju dječiju želju za napretkom – podraženu aktivnom, interaktivnom i kreativnom dječijom prirodnom. Uspješan sistem tjelesnog i zdravstvenog odgoja omogućava učeniku – istovremeno i podjednako značajno – **rast i razvoj**, primjerena dispoziciji i krivoj razvoja pojedinih motoričkih, morfoloških i funkcionalnih osobina i sposobnosti, i, u tom smislu, usvajanje korisnih teorijskih i praktičnih **znanja**.

Psihomotorička aktivnost se usmjerava prije svega na razvijanje i usavršavanje: **koordinacije** (brzinske, ritmičke, orijentacije); **agilnosti** (brzine promjene smjera kretanja - u hodanju, trčanju, penjanju, puzanju, provlačenju, valjanju, kotrljanju; sa rekvizitima; u elementarnim sportskim aktivnostima); **ravnoteže** (statističke i dinamičke - bez rekvizita i sa rekvizitima - na suženoj i nestabilnoj podlozi); **preciznosti** (držanje, bacanje, šutiranje, postavljanje, dizanje, gađanje, hvatanje, nošenje, spuštanje); **gibljivosti** (aktivne kompleksne i lokalne - vježbe oblikovanja); **snage** (položaji tijela - ležeći, čučeći, klečeći, stojeći, viseći, u trčanju, u skakanju, neobični položajni, sa osloncem na jednoj nozi, ruci, laktu, glavi...); **brzine** (reakcije, pojedinačnih pokreta i frekvencije pokreta - hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, puzanje, provlačenje, valjanje, kotrljanje, održavanje na vodi, kretanje na vodi...); **izdržljivosti** (opće - posebnu pažnju usmjeriti na disanje).

VEOMA VAŽNE NAPOMENE:

- Izbjegavati vježbe oblikovanja vrata i naglih pokreta glave
- Vježbe oblikovanja sa posebnim akcentom na mišiće trbuha, leđa i ramenog pojasa svesti na minimum i raditi ih u kombinaciji vrlo kratko
- Izbjegavati prelaženje većih sprava

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKE ZA

II RAZRED

DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

(2 sata)

Uvod

Aktivnost planiranja i programiranja nastave islamske vjeronauke za II razred utemeljena je na razumijevanju prirode razvojnih procesa koji se odvijaju na tom uzrasnom periodu. Iz spoznaje i osjećanja procesa razvoja izvedeni su primjereni principi nastave islamske vjeronauke u II razredu. Iako je pregled razvojnih procesa ponuđen kroz pojedine dimenzije ne gubi se iz vida da razvoj jedne dimenzije pod utjecajem je a jednako tako i utječe na razvoj drugih dimenzija. Nomotetske norme treba interpretirati kao fleksibilne okvire, a osjetiti pojedinačno, konkretno dijete sa njegovom posebnošću, stilom učenja, osobenim porodičnim okruženjem.

Shodno modelu razvojnog kurikuluma, nastavnik izabire, uvažavajući princip korelacije s nastavnim sadržajima drugih predmeta, odnosno podudarnosti s nekim datumskim događanjima kad će realizirati sljedeće nastavne sadržaje: tematska područje 'Priroda je Božiji dar' i 'Mubarek dani', te socijalne akcije posjeta 'Posjeta bolesnom drugu' i 'Oplemenimo školsko dvorište'.

U spoznajnom području razvojni kvalitet perioda sedme i osme godine života obilježen je početkom operativnog mišljenja, konkretnim logičkim operacijama pri čemu percepcija ima još uvijek značajnu ulogu. Otud nužnost nuđenja djeci znanja koja im odgovaraju i koja su izložena na način na koji bi ih mentalni kvalitet tog perioda mogao asimilirati. Pri tom, spoznajne i osjećajne strukture su dva aspekta jednog cijelovitog procesa i zato već i interes djeteta za neku pojavu znak je njene asimilacije u djetetov mentalni obrazac. Upravo je temeljni izazov kreatora kurikuluma za ovaj uzrast kako iskoristiti djetetove prirodne interese u procesu planiranja nastavne ponude?

Socijalni i emocionalni razvoj obilježava intenzivan poriv djeteta da ovlada poštovanjem odraslih i starije djece, snažan poput poriva jednogodišnjeg djeteta da prohoda. Otud je razvojni izazov ovog perioda u borbi između razvoja osjećaja kompetentnosti ili osjećaja manje vrijednosti. Nerealna očekivanja prema djetetu oslabiće njegovu motiviranost i snažno oruniti samopouzdanje.

Razvoj moralnosti karakterizira početak procesa koji će trajati tokom cijelog života, procesa razlučivanja istine od laži. Novooblikanje osjećanje savjesti veoma je intenzivno, doslovno, tako da na primjer i svaku malu pogrešku djetete može smatrati teškim prijestupom koji zaslужuje strogu kaznu. Važno je umjeti pomoći mu da realno prihvati pogrešku i iznađe način da je ispravi.

Da li se nastava islamske vjeronauke u I razredu uobličila u doživljaj 'čvrste pozadine' koja pruža podršku, bdiye, obećava? Pozitivna osjećanja prema islamskoj vjeronauci kao prvenstveno novom, drukčijem komunikacijskom činu u II razredu treba ojačati, proširiti. Vjeronauka će uspjeti u tom ukoliko ponudi pitke, bliske sadržaje svijetu sedmogodišnjaka i ukoliko to učini na način koji djeca prepoznaju svojim - aktivan, apstrakciju približiti i mogućnošću dječje tjelesne akcije, osmisliti kontekst u kojem znanje treba razumjeti, razigrati djecu.

Kurikulumska pozadina ovakve intencije objedinila je najnovija didaktička saznanja koja proizlaze iz teorije, istraživanja i odgojne prakse s jedne i govora islama s druge strane. Potpuno pripadajuće islamu je oblikovati sedmogodišnjaku koncept poštenja za kojim on razvojno žudi, ili naučiti ga da se nosi s greškom, naučiti ga kako je nadići.

Cilj vjeronauke

Cilj islamske vjeronauke u II razredu je osvijestiti pitanja i začeti proces odgovaranja na razvojne preokupacije ovog uzrasta, a sve obgrijujući prirodnim kontekstom islamskog učenja. Na takav, uzrastu primjeren način, učenici će produbiti i proširiti početne predstave o islamu, i to na spoznajnoj, osjećajnoj i ponašajnoj ravni.

Zadaci vjeronauke

- otkriti učenicima mogućnost posmatranja svakodnevnog, iskustvenog u duhu vrijednosti islama;
- približiti učenicima značenje islama;

- osvijestiti važnost zajedništva iz dvostrukе perspektive: svijeta iskustva sedmogodišnjaka i islamskog sistema vrijednosti;
- senzibilizirati ih za uočavanje promjena u prirodi kao znakova Allahove milosti;
- razvijati kod učenika emotivnu naklonost prema Muhammedu, a.s.;
- ukazati učenicima na prostor obraćanja Allahu, dž.š.;
- otkriti dimenziju radovanja, zajedništva, saosjećanja u posebnim, mubarek, danima;
- islamom široko, bogato, uokviriti djetetu značajne relacije: prema čovjeku, biljkama i životnjama;
- uvesti ih u temeljne postulate interkulturnalnog odgoja.

PROGRAMSKA STRUKTURA PREDMETNIH SADRŽAJA

1. RADOŠT PONOVNOG SUSRETA

- Dova za nastavak druženja na vjeronauci
- Kako sam proveo raspust
- Doživljaj s raspusta - osjetio sam da me Allah voli
- Moji novi prijatelji
- Razgledice moje domovine
- U sklopu ovog tematskog područja ponoviti i Selam, pozdrav spasa i mira

Didaktičke naznake:

- Vjeronaiku početi sa dovom Allahu: Euza i Bismilla i Rabbi jessir;
- Potaknuti oblikovanje relaksirajuće atmosfere u razredu u kojoj učenici bez ustezanja i straha iznose svoja iskustva i doživljaje;
- Doživljaji sa raspusta sa dragim učenicima i njihova analiza na vjeronauci produžuje njihova ugodna osjećanja;
- Nastavnik će iznošenjem jednog svog doživljaja u kojem je osjetio da ga Allah voli pomoći učenicima u pravilnom razumijevanju onoga što se od njih traži i animirati učenike za iznošenje svojih doživljaja;
- Razgovor o novim prijateljima koje smo stekli: u opuštenom razgovoru sa učenicima saznati o novim prijateljima, kontekstu njihovog upoznavanja, elementima koji su ih zbljžili i eventualnim planovima za očuvanje i jačanje razvijenog novog prijateljstva;
- Sakupiti što veći broj različitih razglednica iz BiH, akcenat staviti na one koje predstavljaju kulturnu i vjersku baštinu, arhitekturu, prirodna bogatstva i ljepote i organizirati, ovisno od situacije i naviknutosti na različite sociološke oblike nastavnog rada, razgovor i analizu kulturnih, vjerskih i prirodnih ljepota naše domovine;
- Koristeći pjesmu: "Selam, Selam" Edina Pandura u svečanoj, učenicima dragoj, atmosferi ponoviti sve što je poznato učenicima o Selamu - pozdravu spasa i mira.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost Euzubille, Bismille i dove Rabbi jessir;
- Razvijenost osjećaja za potrebu stalnog obraćanja Allahu, dž.š.;

- Sposobnost zapažanja, uživljavanja, divljenja i razumijevanja;
- Razvijenost osjećanja postojanja brige i ljubavi Allaha, dž.š.;
- Sposobnost uočavanja pozitivnih karakteristika pravih prijatelja;
- Nivo razvijenog poznавanja i ljubavi prema domovini;
- Usvojenost značenja pojma selam, načina nazivanja selama u različitim situacijama.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje doživljaja sa raspusta, opisivanje doživljaja na posjetama gradovima u BiH i o prirodnim ljepotama domovine;
- *Moja okolina*: koreliranje sa nastavnim sadržajem 'Drugi smo razred', te 'Moja zemlja se zove Bosna i Hercegovina';
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na temu: Moj raspust - gdje sam ga proveo;
- *Muzički odgoj*: pjevanje pjesme Selam, Selam.

2. ISKRENO PRIJATELJSTVO

- Svako od nas je neponovljivo Allahovo, dž.š. djelo
- Važnost uzajamnog potpomaganja
- Moj prijatelj
- Budimo prijatelji
- Ljubav jača prijateljstvo

Didaktičke naznake:

- Potaknuti razmišljanje kod učenika da je čovjek najsavršenije Allahovo, dž.š. stvorenje, poredeći ga u komparativnim razlikama i prednostima sa drugim stvorenjima;
- Opisivanje prijateljevih osobina;
- Likovno izražavanje na temu: Moj prijatelj;
- Metodički oblikovana interpretacija prigodnih priča o prijateljstvu (uzrastu primjereni zahtjevi pri analizi književnih tekstova su sljedeći: zapažanje teme događaja - radnje; zapažanje likova, njihovih osobina i postupaka i to osnovno na izrazitim primjerima; zauzimanje stava prema likovima u njihovim postupcima);
- Hadisi o prijateljstvu i međusobnom pomaganju;
- Osvijestiti značenje ljubavi i iskrenosti u jačanju prijateljstva;
- Analizirati Poslanikovu, a.s. izreku "Allah pomaže svome robu dok on pomaže svome prijatelju";
- Analizirati Poslanikovu a.s. izreku "Nećete ući u džennet dok se međusobno ne budete voljeli".

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razumijevanje pojmove "priatelj" i "priateljstvo";
- Usvojenost osobina iskrenih prijatelja;
- Razvijenost osjećaja za pomaganje drugome;
- Otvorenost i spremnost na priateljstvo;
- Usvajanje spremnosti i načina uspostavljanja i raskidanja iskrenih priateljstava;
- Usvajanje načina čuvanja iskrenih priateljstava.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje prijatelja, jezičko izražavanje na temu: Moj najbolji priatelj, tema za samostalni rad učenika u saradnji sa roditeljima: Iskreno priateljstvo je...;
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme: Moj priatelj, Moja mahala, Moja čaršija, Moje selo...

3. ISLAM JE NAŠA VJERA

- Islam - pravilno razumijevanje riječi islam? (Predanost Allahu)
- Allah se brine za svakog
- Šehadet - svjedočenje pripadanja islamu
- Ilahija 'Šehadet'
- Džemat - zajedništvo muslimana (porodica, razred, džamija)
- Ilahija 'Kad ja pođoh u džamiju'
- Kako je lijepo biti musliman

Didaktičke naznake:

- Aranžirati relaksirajuću atmosferu u razredu u kojoj učenici bez ustezanja i straha iznose svoje predstave o islamu;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Razgovarati o zajedničkoj podlozi kvaliteta zajedništva u porodici, razredu, komšiluku;
- Organizirati posjete džamijama s ciljem začimanja novog pogleda na džamiju - kao na centar oko kojeg se ljudi okupljaju.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Razumijevanje pojma islam;
- Ugodno osjećanje (konotativna dimenzija) prema pojmu islama;
- Zapamćivanje i razumijevanje Šehadeta;
- Shvatanje pojma džemat;

- Pozitivno osjećanje džemata;
- Primjena naučenog o zajedništvu u svojoj participaciji u porodici, razredu, komšiluku...;

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: analiza i interpretacija priča: 'Allah se brine za svakog', 'Kako je lijepo biti musliman', pisanje kraćeg sastava ili pjesmice na teme: Ja sam musliman, Moj prvi ulazak u džamiju, pravilno recitiranje ilahije i pjesmice;
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na temu: Moja najdraža džamija, Bojenje bojanki i materijala sa prizorima iz razreda, porodice, džamije...;
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog učenja ilahije 'Šehadet' i pjesmice 'Kad ja pođoh u džamiju'.

4. PRIRODA JE BOŽIJI DAR

- Proljeće:

- Allah oživjava zamrlu prirodu.
- Otkud raznobojno cvijeće?
- Opiši proljeće i njegove darove.
- Slušanje i analiza ilahije 'Puhnuće behar'
- I cvrkut ptica Allaha slavi.

- Ljeto:

- Zašto sunce tako jako sija?
- Dani su dugi a noći kratke.

- Jesen:

- Zašto lišće žuti?
- Ko daje rumenilo Suncu, oblake i kišu?
- Ko daje tako sočne i lijepе plodove?

- Zima:

- Milioni pahuljica iz obilja Božijeg stvaranja spuštaju se na zemlju.
- Snijeg. Led. Ledenice

Didaktičke naznake:

- Uočavajući promjene u prirodi kroz izmjenu godišnjih doba, što integrirajuće prate svi nastavni sadržaji, odabrati za realizaciju odgovarajući sadržaj iz tematskog područja;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Animirati i organizirati učenike za istraživački pristup prema prirodi;

- Ukazati na rafiniranost gledanja na prirodu iz perspektive islama: npr. kiša ne pada, kiša nam biva spuštena...;
- Potaći učeničku kreativnost: npr. izložbe cvijetnih aranžmana, oblika u snijegu, lišća...

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Probuditi osjetljivost za zbivanja, promjene u prirodi;
- Razvijati učenikove promatračke sposobnosti, sposobnosti zapažanja pojedinačnog, tipičnog, karakterističnog:
- auditivni elementi (cvrkut ptica),
- vizuelni elementi (dostupni sluhu, dostupni vidu),
- alfaktivni elementi (dostupni njuhu),
- gustativni elementi (dostupni okusu),
- taktilni elementi (dostupni dodiru, opipu),
- kombinirani senzorni elementi;
- Osposobljavati učenike za misaone operacije: uočavanje, razlikovanje, imenovanje;
- Bogatiti rječnik učenika i razvijati sposobnosti izražavanja;
- Proizvesti početni senzibilitet za dimenziju Božjeg određenja zbivanja u prirodi;
- Razbuditi aktivan, kreativan kvalitet odnosa prema prirodi (učešće u projektima);
- Stimulirati finoču, nijansiranost upotrebe jezičkih sredstava pri govorenju o prirodi.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje priča i doživljaja o godišnjim dobima, pisanje kraćih sastava o godišnjim dobima;
- *Moja okolina*: korelacija s nastavnim sadržajem 'Vremenske pojave';
- *Likovni odgoj*: Likovno izražavanje na temu o prirodi i mahali u različitim godišnjim dobima, bojenje bojanke "Godišnja doba";
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilne muzičke interpretacije ilahije 'Puhnuće behar'.

5. NAŠ VJEROVJESNIK MUHAMMED, A.S.

- Posebnost Muhammeda, a.s. u dječačkom dobu
- Rani gubitak roditelja
- Osmjehnuti Poslanik, a.s.
- Slijedeće Poslanika - najljepši uzor
- Salavat na Poslanika, a.s.

Didaktičke naznake:

- Na uzrastu primjeren način pripovijedati o djetinjstvu Muhammeda, a.s.;
- Ukazujući na uzorite primjere u kojim je Muhammed, a.s., nadilazio teškoće u djetinjstvu, poticati učenike na konstruiranje vlastitih modela suočavanja s životnim teškoćama;
- Naučiti ih načinu donošenja salavata na Muhammeda, a.s.;
- Poticati učeničko osjećanje ljubavi prema Muhammedu, a.s.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Pričanje zapamćene i shvaćene dječije priče o Muhammedu, a.s.;
- Analiza priče, apstrahiranje pouke;
- Memoriranje salavata;
- Promjene u ponašanju za koje su učenici motivirani naučenim o Muhammedu, a.s.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje i izražajno čitanje priča o vjerovjesniku Muhammedu, a.s.;
- *Likovni odgoj*: Bojenje Poslanikove džamije u Medini;
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog i melodičnog učenja salavata.

6. SVEOBUVATNA JE ALLAHOVA MILOST

- Voda kao blagodat za održavanje čistoće i zdravlja
- Čistoća tijela
- Abdest (pravilo uzimanja abdesta i njegov značaj)
- Zdravlje je Allahov dar
- Pjesmica 'Zdrava djeca'
- Posjeta bolesnom prijatelju (socijalna akcija)
- San kao odmor, Allahov je dar: dova za lahk san, adabi za lijep san

Didaktičke naznake:

- Organizirati obilazak: rijeke, česme, šadrvana, izvora, potoka... (zavisno o hidrografskim karakteristikama mjestra);
- Improvizirati česmu i uvježbavati abdestne radnje;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Zajednička posjeta stomatologu (ekspedicionalno-prevencijski karakter);
- Dosljedna pažnja kad je bilo ko u razredu bolestan (posjete, redovni raporti o zadaći, obavezama);

- Problemsko-kreativno komuniciranje o zdravoj hrani;
- Razgovori o učeničkim navikama vezanim za odlazak na spavanje.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Učenikovo razumijevanje važnosti vode u čovjekovom životu: šta znači voda u njihovom životu;
- Revnosnost higijenskih navika;
- Naučen način uzimanja abdesta;
- Svaćanje značenja abdesta;
- Shvaćena pouka ponuđenih tekstova;
- Učešće i zalaganje u socijalnim akcijama, zajedničkom istraživačkom projektu;
- Ispravan odnos prema odlasku na spavanje: vrijeme, higijenske pretpostavke...

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciranju o zdravoj hrani, pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pravilno recitiranje pjesmica i organiziranje lutkokaza (Razgovor povrća);
- *Moja okolina*: koreliranje s nastavnim sadržajima 'Svojstva vode u pojedinim agregatnim stanjima' i 'Ljudsko tijelo';
- *Likovni odgoj*: slikanje ambijenta čiji je sadržaj i rijeka, crtanje ili bojenje česme, šadrvana, izvora, potoka, bojenje slikovnice o higijeni i abdestu;

7. KAKO SE MUSLIMAN OBRAĆA ALLAHU, DŽ.Š.

- Namaz: moja zahvalnost Allahu, dž.š.
- Dova: traženje pomoći od Allaha Uzvišenog
- Fatiha: memoriranje i značenje
- Tespih (značenje tespihskih riječi, i riječi Mašallah...)
- Sura Ihlas
- Sura Kevser

Didaktičke naznake:

- Heuristički razgovor o namazu: da li su nekada klanjali ili vidjeli klanjanje, šta osjete dok posmatraju nekog ko klanja, šta osjete a šta učine kad začuju ezan, koliko puta dnevno se oglasi ezan...?;
- Predavačko komuniciranje namaza kao vida zahvalnosti Allahu, dž.š.;
- Dova: značenje, forma, jednostavne Poslanikove dove (analitičko-interpretacijski komunikacijski sistem);
- Učenje Fatihe: memoriranje i razumijevanje;
- Poticanje djece da svoje obraćanje Allahu, dž.š. oblikuju u svoju dovu;
- Uz tespih, naučiti šta znače tespihske riječi;

- Interpretacijsko komuniciranje i zapamćivanje sure Ihlas;
- Interpretacijsko komuniciranje i zapamćivanje sure Kevser.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Znanje o namazu: broj dnevnih namaza, ezan kao poziv na namaz;
- Razumijevanje značenja namaza kao mogućnosti neposredne komunikacije sa Stvoriteljem;
- Umijeće iskenog, kreativnog oblikovanja osobne dove;
- Zapamćena i shvaćena Fatiha, te sure Ihlas i Kevser;
- Razumijevanje značenja tespihskih riječi;
- Prepoznati dječiju zainteresiranost za ezan, namaz, dovu, tespih...

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje i izražajno čitanje tekstualnog sadržaja, pisanje kraćih sastava na temu: Moj prvi namaz, izražajno oblikovanje dove, izražajno interpretiranje i memoriranje sura;
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: Moj tespih, Džemat na namazu, Ja ili Vjernik u dovi, bojenje segmenata bojanke "Moj dan";
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog i melodičnog učenja Fatihe;

8. MUBAREK DANI

- Mevlud - Rođenje Muhammeda, s.a.v.s.
- Muslimanska nova godina
- Ramazan - napravite zajednički iftar
- Lejletu-l-Kadr - Noć Kur'ana
- Bajrami - dani radosti
- 'Bajramske cipele' (priča)
- Dan šehida

Didaktičke naznake:

- Prigodno organiziranje učeničkog obilježavanja mubarek dana: literarni program, izložbe...;
- Učeničko istraživanje načina obilježavanja mubarek dana u konkretnoj sredini;
- Aranžiranje gostovanja starijih osoba koje umiju govoriti o načinu obilježavanja mubarek dana nekad i danas;
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Analiza i interpretacija ilahije 'Bajram dođe';
- Uz obradu nastavne teme 'Dan šehida' planirati obilazak šehidskog mezaristana, upućivanje dove Allahu, dž.š.

- Animiranje roditelja da na principima partnerstva porodice i škole učestvuju u obilježavanju mubarek dana.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Angažman učenika u projektima obilježavanja mubarek dana;
- Učešće u istraživačkim projektima motiviranim interesom za mubarek dane;
- Razumijevanje prigodnih tekstova.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciranju o mubarek danima, pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pisanje kratkog sastava na temu 'Ramazan u mojoj porodici, mahali...';
- *Moja okolina*: toreliranje s tematskim područjem 'Praznici', te s nastavnim sadržajem 'Prepoznavanje i opisivanje života ljudi u prošlosti i sadašnjosti';
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme mubarek dana i priprema za izložbe likovnih radova u školi, bojenje bojanke "Naši bajrami";
- *Muzički odgoj*: uvježbavanje pravilnog i melodičnog učenja ilahije 'Bajram dođe'.

9. ODNOS PREMA ČOVJEKU - NAJODABRANJIJEM ALLAHOVOM STVORENJU

- Moja porodica
- Odnosi u školi (prema učeniku, učiteljici, školskom osoblju...)
- Koliko poznajem svoju rodbinu? Kad se posjećujemo?
- Obradovao sam svoju sestruru/brata
- Briga o komšiji
- Kako se ophoditi prema pripadnicima drugih vjera?

Didaktičke naznake:

- Heurističo-problemski način pozicioniranja odnosa prema roditeljima: kakav odnos imaju prema svojim roditeljima, kako islam uređuje ovaj odnos, izdvajanje relacije prema majci kao u islamu posebno važne...;
- Sistematsko praćenje kvaliteta učeničkih odnosa u školi;
- Pisanje literarnih radova/crtanje crteža na temu: 'Obradovao sam svoju sestruru/brata'
- Metodički oblikovana interpretacija izabralih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Poticanje i organiziranje zajedničkih projekata čiji bi realizatori bile grupe učenika koje pohađaju konfesionalno različitu nastavu vjeronauke;
- Pisanje pisma prijateljstva učenicima u drugom mjestu koji pohađaju konfesionalno različitu vjeronauku.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Primjena naučenog o islamskom kvalitetu odnosa u realnim odnosima u svakodnevničici;
- Ispoljavanje islamskog kvaliteta odnosa u svakodnevnim školskim interakcijama;

- Iskrenost, originalnost svjedočenja o odnosu prema bratu, sestri u literarnim i likovnim radovima;
- Ispoljavanje odnosa prema komšijama: pozdravljanje, pomaganje, posjećivanje...;
- Razumijevanje principa interkulturnosti u odnosu s pripadnicima druge konfesije;
- Manifestiranje islamske kvalitete odnosa prema učeniku u razredu, školi koji je pripadnik druge konfesije.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciranju o roditeljima, porodici, rodbini; pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pisanje kratkog sastava na teme 'Moja porodica, majka, baba, brat, sestra, nena'; 'Moja učiteljica', 'Moj vjeroučitelj'.
- *Moja okolina*: koreliranje s nastavnim sadržajima 'Život u školi' i 'Uža i šira porodica';
- *Likovni odgoj*: likovno izražavanje na teme: 'Moja porodica, majka, baba, brat, sestra, nena, djed'; 'Moja učiteljica', 'Moj vjeroučitelj'.

10. VOLIM BILJKE I ŽIVOTINJE

- Kako se odnositi prema životinjama?
- Bosanska avlja - zelenilo i ruže
- Uređujmo svoje avlige
- Oplemenimo školsko dvorište (socijalna akcija)

Didaktičke naznake:

- Razgovor s djecom o kućnim ljubimcima;
- Učeničko takmičenje za najljepši literarni ili likovni rad o kućnom ljubimcu (analiza radova pretpostavlja isticanje, intenziviranje mesta koja su sukladna islamom inspiriranim odnosom prema životinjama);
- Metodički oblikovana interpretacija izabranih tekstova, prigodnih priča, pjesmica i lutkokaza (apstrahiranje pouke, po mogućnosti likovno izražavanje shvaćenog);
- Zajednička posjeta lijepoj avlji;
- Razgledanje fotografija ili power point prezentacije koje paradigmatično prikazuju ljepotu uređenja prostora oko kuće;
- Interpretacijsko komuniciranje odabralih hadisa: obavezno otkrivanje, označavanje mesta refleksije shvaćenog u učeničkoj zbilji: 'Uređujte svoje avlige' - hadis;
- Organiziranje prigodnih socijalnih akcija.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Kvalitet učešća u projektima vezanim za tematsko područje (zainteresiranost, istrajnost, raznolikost...);
- Razumijevanje obrađenih tekstova;
- Spremnost za prihvatanje osobina islamskog odnosa prema biljkama i životinjama;
- Ispoljavanje naučenog u životu.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno artikuliranje glasova, riječi i rečenica u komuniciraju o biljkama i životinjama, pravilno artikuliranje priča i njihova analiza, pisanje kratkog sastava 'Moja avlja, kvart', literarno izražavanje na temu: Moj kućni ljubimac;
 - *Moja okolina*: koreliranje s tematskim područjem 'Biljke i životinje';
 - *Likovni odgoj*: slikanje ambijenta čiji je sadržaj avlja, ulica, kvart; bojenje bojanki o životinjama, likovno izražavanje na temu: Moj kućni ljubimac;
 - *Muzički odgoj*: slušanje i uvježbavanje pravilnog i melodičnog pjevanja pjesme 'Nek mirišu avlige'.
-

[1] U koncepciji NPP islamske vjeronomućnosti za II razred priložena didaktička uputstva uz tematska područja treba razumijevati heurističkim poticajem za nastavnika, a ne receptom uspješno primjenjivim bez obzira na osobine konkretnе grupe s kojom nastavnik radi.

[2] Razgovori o prirodnim pojavama, tematska cjelina Put do Allahove milosti, pa i drugi sadržaji (uvjetovano nastavnikovom procjenom i senzibilitetom) realiziraju se u najprimjerenijom vremenskom i situacijskom-antropogenom, sociogenom odsječku, odnosno, konkretnom životnom, društvenom ambijentu u kojem se Vjeronomućnost realizira.

LITERATURA

Kur'an, prijevod

Zbirka hadisa

Midhat i Abdulah Čelebić, Ilmihal, Zenica, 1995.

Muzička kultura za IV razred osnovne škole

Sabahudin Becirović, Vježbanka i bojanka za najmlađe, Zenica, 2005.

'Moj dan', bojanka br. 1, NID Novi Kevser, Sarajevo, 2002.

'Godišnja doba', bojanka br. 2, NID Novi Kevser, Sarajevo, 2003.

'Naši bajrami', bojanka br. 3, NID Novi Kevser, Sarajevo, 2004.

'Kevserko', izdanje Kevsera za najmlađe, NID Novi Kevser, Sarajevo

Udžbenici za II razred osnovne škole

Po izboru nastavnika: priče, bajke, basne i sadržaji iz dječije književnosti

* * *

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijaseta Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

Posebni uvjeti:

Pismena saglasnost nadležnog ureda muftije (shodno odredbi Člana 4. Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH)

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

1. Nastavu iz predmeta *Bosanski / Hrvatski / Srpski jezik i književnost* u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

2. Nastavu iz predmeta *Matematika* u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

3. Nastavu iz predmeta *Moja okolina* u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

4. Nastavu iz predmeta *Muzička kultura* u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

5. Nastavu iz predmeta *Likovna kultura* u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

6. Nastavu iz predmeta *Tjelesni i zdravstveni odgoj* u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

Napomena: učitelji* U skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju

7. Nastavu vjeronauke izvode **nastavnici/profesori vjeronauke.**

Pored nastavnika iz prethodnog stava, nastavu iz odgovarajućeg nastavnog predmeta mogu izvoditi i lica sa završenim I (Prvim) ciklusom odgovarajućeg studija visokog obrazovanja (dodiplomski studij) u trajanju od najmanje tri, odnosno četiri studijske godine, sa akademskom titulom i stručnim zvanjem **Bakalaureat/Bachelor** za određenu oblast, odnosno sa završenim II (Drugim) ciklusom odgovarajućeg studija visokog obrazovanja (postdiplomski studij), sa akademskom titulom i stručnim zvanjem **Magistra** za određenu oblast, odnosno završenim trećim ciklusom studija i naučnim zvanjem **Doktor nauka ili Doktor umjetnosti** i odgovarajućim stručnim profilom. Ukoliko lice iz prethodnog stava u toku studija nije polagalo ispit iz pedagoško-psihološko-metodičke grupe predmeta, dužno je ove ispite položiti u roku od godinu dana od dana stupanja na posao nastavnika.

Broj: 10-38- **/12**
Goražde, **.2012.godine**

DOSTAVLJENO:
- Svim osnovnim školama
- Evidenciji

MINISTrica
Alma Delizaimović, mr.sci.

